

รายงานการวิจัย
เรื่อง วิถีชีวิตของชาวไทยอ้อยในอำเภอรัฐประเทศ

โดย นางศิริกมล สายสร้อย
ศูนย์วัฒนธรรมอำเภอรัฐประเทศ จังหวัดสระแก้ว

การวิจัยนี้ได้รับการสนับสนุนทุนจาก
สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ
ปี ๒๕๓๙ - ๒๕๔๐

คำนำ

ตามประวัติความเป็นมาของชนชาติไทย มีปรากฏในหนังสือประวัติศาสตร์ว่า ชนชาติไทยเป็นชนเป็นชนเผ่าใหญ่เผ่าหนึ่ง ซึ่งจำแนกออกได้เป็นหลายชาติพันธุ์ เช่น ไทยสยามหรือไทยน้อย ไทยใหญ่ ไทยอาหม เป็นต้น หลายชาติพันธุ์เหล่านี้ที่แท้จริงแล้วก็คือชนเผ่าไทยเผ่าเดียวกันนั่นเอง การเรียนรู้วัฒนธรรมของชนต่างชาติพันธุ์เหล่านี้ จะก่อให้เกิดประโยชน์อันยิ่งใหญ่และมีคุณค่าอย่างสูงในความเข้าใจระหว่างกัน ซึ่งเรียกว่า Mutual Understanding เกิดความรัก ความชอบ ความยกย่อง และความยอมรับนับถือในความคิด ความเห็น ความศรัทธาในเรื่องที่ชนเหล่านั้นมีอยู่ ซึ่งจะนำไปสู่ผลรวมคือความรักสามัคคีระหว่างชนชาติพันธุ์ต่าง ๆ ซึ่งเป็นที่พึงปรารถนาของโลกในยุคนี้

ไทย้อ ก็เป็นชนตระกูลไท - ลาว กลุ่มหนึ่งที่เข้ามาอยู่ในอำเภอรัญประเทศรุ่นแรก และเป็นเชื้อสายบรรพบุรุษของชาวอัญประเทศ มีชีวิตความเป็นอยู่ที่น่าสนใจศึกษารวบรวมข้อมูล โดยหวังที่จะให้เกิดประโยชน์และคุณค่าจากการเรียนรู้วัฒนธรรมตามที่กล่าวมาแล้ว การวิจัยวิถีชีวิตของชาวไทย้อในอำเภอรัญประเทศจึงได้รับการจัดทำขึ้นมา หวังเป็นอย่างยิ่งว่ารายงานการวิจัยเรื่องนี้ จะเกิดประโยชน์และคุณค่าในด้านความเข้าใจอันดีระหว่างกัน (Mutual Understanding) ไม่มากก็น้อย

การดำเนินการวิจัยเรื่องนี้ ได้กระทำจากความรู้ ความเข้าใจที่ได้รับการถ่ายทอดจากบุคลากรหลายท่าน และได้ใช้ข้อมูลเอกสารที่มีหลักฐานเชื่อถือได้ทางด้านประวัติศาสตร์ ข้อมูลเอกสารของทางราชการ สื่อมวลชนต่าง ๆ มีการสัมภาษณ์ การสำรวจ การสังเกตและอื่น ๆ เข้าใจว่าข้อบกพร่องผิดพลาดอาจมีอยู่บ้าง

ในการวิจัยได้รับความร่วมมือจากผู้ร่วมโครงการวิจัยหลายท่าน ที่สำคัญที่สุดก็คือได้กำลังใจจากท่านรองศาสตราจารย์ศรีศักร วัลลิโภดม แห่งมหาวิทยาลัยศิลปากร ซึ่งเป็นหนึ่งในคณะกรรมการวิจัยวัฒนธรรมภาคกลาง ทำให้รายงานการวิจัยปรากฏออกมาเป็นรูปเล่มมีเนื้อหาสาระตามที่ท่านแลเห็นอยู่นี้ ขอแสดงความขอบคุณต่อท่าน รศ.ศรีศักร วัลลิโภดม เป็นอย่างมากไว้ ณ ที่นี้ด้วย

หากมีข้อบกพร่องผิดพลาดในงานวิจัยฉบับนี้ ผู้วิจัยยินดีรับฟังคำทักท้วงจากท่านผู้รู้ทั้งหลาย และขอรับความขอบพระคุณจากผู้วิจัยโดยทั่วกัน

นางศิริกมล สายสร้อย

๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๔๑

สารบัญ

	<u>หน้า</u>
คำนำ.....	ก
บทนำ.....	๑
ความสำคัญและปัญหาที่ทำการวิจัย.....	๑
วัตถุประสงค์ของการศึกษา.....	๒
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับการวิจัย.....	๒
ขอบเขตของการวิจัย.....	๓
วิธีดำเนินการวิจัย.....	๔
ผลที่คาดว่าจะได้รับ.....	๕
บทที่ ๑ ความเป็นมาของชาวไทญ้อในประเทศไทย.....	๖
ความเป็นมาของชาวไทญ้อในประเทศไทย.....	๖
การอพยพของชาวไทญ้อในอำเภออรัญประเทศ.....	๗
ประวัติความเป็นมาของชาวไทญ้ออำเภออรัญประเทศ.....	๙
อาณาเขตติดต่อของอำเภออรัญประเทศ.....	๑๑
แผนที่อำเภออรัญประเทศ.....	๑๓
ประวัติความเป็นมาของชาวไทญ้อตำบลคลองน้ำใส.....	๑๔
บทที่ ๒ วิถีชีวิตความเป็นอยู่ของชาวไทญ้อในอำเภออรัญประเทศ.....	๑๗
ลักษณะทางสังคม.....	๑๗
สภาพครอบครัว.....	๑๗
เศรษฐกิจ.....	๑๘
การดำรงชีวิต ภาษาญ้อ การแต่งกาย.....	๒๐
ที่อยู่อาศัย.....	๒๑
อาหารและการบริโภค.....	๒๒
บทที่ ๓ ความเชื่อที่มีอิทธิพลต่อวิถีชีวิตชาวไทญ้อ.....	๒๓
ความเชื่อทางศาสนา.....	๒๓
ความเชื่อเกี่ยวกับผี.....	๒๔
ค่านิยมของชาวไทญ้อ.....	๒๖
การอบรมสังสอน.....	๒๗

สารบัญ (ต่อ)

	<u>หน้า</u>
บทที่ ๔ ประเพณีและพิธีกรรม.....	๒๘
ประเพณีชีวิต ประเพณีการเกิด.....	๒๘
พิธีกรรมเกี่ยวกับการตัดแม่ชื่อแม่หา.....	๒๙
ประเพณีแต่งงาน ประเพณีสู่ขวัญ.....	๓๐
พิธีกรรมเกี่ยวกับการตาย.....	๓๑
ประเพณีความเชื่อที่น่าสนใจ พิธีเลี้ยงผีเทวดา.....	๓๒
พิธีสืบชะตาบ้าน.....	๓๓
ประเพณีรับแขก.....	๓๓
ประเพณีทำบุญข้าวประดับดิน.....	๓๓
ประเพณีแห่ปราสาทผึ้ง.....	๓๔
บทสรุป.....	๓๖
ผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	๓๗
การเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรม.....	๓๘
ผลกระทบอันเกิดจากการเปลี่ยนแปลงของสังคมและวัฒนธรรม.....	๓๙
บรรณานุกรม.....	(๐๑)

บทนำ

ความสำคัญและปัญหาที่ทำการวิจัย

อำเภอรัญประเทศเป็นอำเภอชายแดนด้านตะวันออกติดต่อกับประเทศสาธารณรัฐกัมพูชา เป็นอำเภอที่ได้รับความสนใจทั้งของภาครัฐบาลและเอกชน ที่ต้องการให้อำเภอรัญประเทศเป็น อำเภอหน้าด่านในทางด้านเศรษฐกิจและการท่องเที่ยวอำเภอหนึ่งในกลุ่มอินโดจีน หากเรามองย้อน ไปในอดีตของอำเภอรัญประเทศ อาจกล่าวได้ว่าเป็นอำเภอหนึ่งที่มีประวัติของตนเองมาอย่าง ยาวนาน

นอกจากนี้อำเภอรัญประเทศยังมีความหลากหลายทางด้านชาติพันธุ์ และวัฒนธรรมของ ประชากร สาเหตุที่เกิดความหลากหลายดังกล่าวเนื่องจากการเป็นอำเภอชายแดนที่มีความอุดม สมบูรณ์ มีการค้าขายบริเวณชายแดน และมีการคมนาคมติดต่อกับเมืองต่าง ๆ ได้อย่างสะดวก สบาย ดังนั้นจึงมีการอพยพของประชากรจากถิ่นอื่นเข้ามาในดินแดนนี้ด้วยปัญหาต่าง ๆ กัน เช่น ปัญหาทางเศรษฐกิจและสงครามภายในประเทศ จึงทำให้มี " ชาวจีนและชาวกัมพูชา " ได้เข้ามาตั้ง รกรากทำการค้าและรับจ้าง ขายแรงงานและอาชีพต่าง ๆ ในอำเภอรัญประเทศ และยังมีกลุ่มชาว เวียดนามที่อพยพเข้ามาอยู่ในฐานะ " ผู้พึ่งพระบรมโพธิสมภาร " ของพระมหากษัตริย์ไทยในช่วง ก่อนและหลังสงครามอินโดจีน นอกจากนี้การอพยพเข้ามาอยู่ในอำเภอรัญประเทศยังเกิดจากการ กวาดต้อนผู้คนเข้ามาเนื่องจากกรณีแพ้สงคราม ดังกรณีในสมัยพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๓ แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ ซึ่งได้มอบหมายให้เจ้าพระยาธรรมาธิบดี (สิงห์ สิงหเสนี) ยกทัพ ไปปราบกบฏที่เวียงจันทน์ เมื่อได้รับชัยชนะก็ได้กวาดต้อนผู้คนแถบแขวงท่าอุเทน และเวียงจันทน์ ริมฝั่งแม่น้ำโขง เข้ามาอยู่ในอรัญประเทศ ชนกลุ่มนี้ได้แก่ " กลุ่มชาวไทญ้อ "

กลุ่มชนชาวไทญ้อ คือกลุ่มคนที่เข้ามาอยู่ในอรัญประเทศรุ่นแรก ซึ่งถือว่าเป็นเชื้อสาย บรรพบุรุษของชาวอรัญประเทศดั้งเดิม แรกเริ่มเข้ามาตั้งถิ่นฐานอยู่ที่บ้านดงอรัญริมลำน้ำคลองลึก และได้อพยพตามลำห้วยพรหมโสดเข้ามาอยู่ในอรัญประเทศ กลุ่มชนชาวไทญ้อมีวัฒนธรรม ประเพณีดั้งเดิมของตน มีการสืบต่อและถ่ายทอดไปยังลูกหลานเป็นระยะเวลา

แต่ประวัติศาสตร์ ภาษา ขนบธรรมเนียม ประเพณีวัฒนธรรมของแต่ละสังคมก็มีการ เปลี่ยนแปลงไปตามกาลเวลา กลุ่มชาวไทญ้อในอำเภอรัญประเทศก็เปลี่ยนแปลงไปเช่นเดียวกัน

การศึกษาถึงเรื่องราววิถีชีวิตของชาวไทญ้อในอำเภออรัญประเทศจึงเป็นสิ่งสำคัญอย่างยิ่ง เนื่องจากกลุ่มชนชาวไทญ้อคือบรรพบุรุษของชาวอรัญประเทศ ได้มีการปรับเปลี่ยนวิถีชีวิตจากแบบดั้งเดิม เป็นแบบสังคมเมือง ซึ่งทำให้วิถีชีวิตแบบดั้งเดิมของชาวไทญ้อในอำเภออรัญประเทศสูญหายไป

ดังนั้นจึงสมควรที่จะทำการศึกษาวิจัยและเก็บรวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตของชาวไทญ้อใน อำเภออรัญประเทศไว้ก่อนที่จะสูญสลายไปกับวิถีชีวิตแบบใหม่วัฒนธรรมใหม่ที่เข้ามาแทนที่ และ เพื่อให้ชาวอรัญในรุ่นหลังได้รู้จักบรรพบุรุษ รู้จักตนเอง เข้าใจสภาพชีวิตความเป็นอยู่ เกิดความรัก และความภาคภูมิใจในท้องถิ่นของตนจะเป็นแรงจูงใจที่สำคัญ ที่ทำให้ชาวอรัญประเทศรวมใจกัน อนุรักษ์และพัฒนาท้องถิ่นของตนให้เจริญก้าวหน้า โดยสอดคล้องกับวิถีชีวิตแบบดั้งเดิมของ ตนได้อย่างถูกต้อง

วัตถุประสงค์ของการศึกษาวิจัย

๑. เพื่อศึกษาประวัติความเป็นมาและวิถีชีวิตของกลุ่มชนชาวไทญ้อในอำเภออรัญประเทศ
๒. เพื่อศึกษาขนบธรรมเนียม ประเพณี ความเชื่อ ศาสนา ศิลปวัฒนธรรม ของกลุ่มชาว ไทญ้อในอำเภออรัญประเทศ
๓. เพื่อศึกษาเปรียบเทียบวัฒนธรรมดั้งเดิม กับวัฒนธรรมที่เปลี่ยนแปลงของชาวไทญ้อใน อำเภออรัญประเทศ

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการวิจัย และวิถีชีวิต

๑. ทำให้ทราบประวัติความเป็นมาของชาวไทญ้อในอำเภออรัญประเทศ
๒. ทำให้ทราบถึงความเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตของกลุ่มชนชาวไทญ้อในอำเภออรัญประเทศใน ด้านเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม
๓. เป็นการเผยแพร่ความรู้ ความเข้าใจ เกี่ยวกับวิถีชีวิตของชาวไทญ้อในอำเภอ อรัญประเทศไปสู่สาธารณชน
๔. เพื่อให้ชาวอรัญรุ่นใหม่ที่มีเชื้อสายไทญ้อเกิดความรัก และความภาคภูมิใจในวัฒนธรรม ประเพณีดั้งเดิมที่บรรพบุรุษได้สะสมไว้และเกิดความรักความผูกพันกับมาตุภูมิของตน

๕. เพื่อให้เกิดความเข้าใจในการพัฒนาท้องถิ่นอำเภออรัญประเทศในทุกด้านให้สอดคล้องกับวิถีของกลุ่มชนชาวไทญ้อ ซึ่งถือว่าเป็นบรรพบุรุษดั้งเดิมของชาวอรัญประเทศ

ขอบเขตการวิจัย

๑. พื้นที่ ได้แก่ ตำบลคลองน้ำใส อำเภออรัญประเทศ จังหวัดสระแก้ว
๒. ประชากรที่ใช้ในการศึกษา ได้แก่
 - ๒.๑ ชาวไทญ้อกลุ่มตัวอย่างอย่างง่าย ๆ จากจำนวนร้อยละ ๕ - ๑๐ จากประชากรไทญ้อ ทั้งหมด ประมาณ ๔,๕๐๐ คน ได้กลุ่มตัวอย่าง ๓๐๐ คน
 - ๒.๒ ผู้รู้ในท้องถิ่น จำนวน ๒๐ คน
 - ๒.๓ ระยะเวลาที่ศึกษา ๑ ปี

ข้อตกลงเบื้องต้น

๑. คำว่า ญ้อ งานวิจัยบางเล่มจะเป็น " ย้อ " และในหนังสือบางเล่มจะเรียก " ย่อ " แต่ในงานวิจัยนี้จะใช้คำว่า " ไทญ้อ " เพียงคำเดียว
๒. ชาวไทญ้อในอำเภออรัญประเทศ หมายถึง ชาวไทญ้อ ในตำบลคลองน้ำใส

คำนิยามเฉพาะ

ชาวไทญ้อ หมายถึง กลุ่มชาติพันธุ์ไท - ลาว ตระกูลหนึ่งที่อพยพมาจากฝั่งซ้ายแม่น้ำโขง จากเวียงจันทน์ มาตั้งถิ่นฐานในประเทศไทย ชาวไทญ้อในที่นี้ หมายถึง ชาวไทญ้อในตำบลคลองน้ำใส อำเภออรัญประเทศ จังหวัดสระแก้ว

วิถีชีวิต หมายถึง ความเป็นอยู่หรือวิธีการดำเนินชีวิตของชาวไทญ้อ ประเพณีที่เกี่ยวข้องกับชีวิตตั้งแต่เกิดจนตาย

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ใช้วิธีการทางประวัติศาสตร์เป็นหลักด้วยการวิเคราะห์ข้อมูลจากเอกสาร และการสัมภาษณ์ โดยอาศัยหลักฐานข้อมูล ดังนี้

๑. ข้อมูลทางเอกสาร ใช้หลักฐานข้อมูล ๒ ประเภท คือ

๑.๑ แหล่งข้อมูลปฐมภูมิ ได้แก่ เอกสารทางราชการ หนังสือพิมพ์ท้องถิ่น เอกสารสิ่งตีพิมพ์

๑.๒ แหล่งข้อมูลทุติยภูมิ ได้แก่หนังสือวารสารต่าง ๆ ของทางราชการและเอกชน

๒. การสัมภาษณ์

๓. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ใช้แบบสัมภาษณ์ทั้งแบบที่มีโครงสร้างและไม่มีโครงสร้าง

๔. วิธีเก็บข้อมูล

๔.๑ การสอบถาม การสัมภาษณ์

๔.๒ การสำรวจ การสังเกตการณ์

๔.๓ การบันทึกเสียง การบันทึกภาพ

๔.๔ เก็บตัวอย่างของจริง

๔.๕ จะทำการสัมภาษณ์บุคคลร่วมสมัย ได้แก่ ชาวไทญ้อในอำเภออรัญประเทศ และตามท้องที่ต่าง ๆ ที่กำหนดไว้ รวมทั้งเจ้าหน้าที่ราชการและผู้เกี่ยวข้องที่อยู่ในเหตุการณ์ในช่วงที่ทำการวิจัยที่สามารถจะให้ข้อเท็จจริง

๕. การวิเคราะห์ข้อมูลและการเสนอผลการศึกษาวิจัย ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลจากการรวบรวมข้อมูลต่าง ๆ จากแหล่งข้อมูลตามที่กำหนดไว้ และเรียบเรียงผลการศึกษา โดยเสนอผลงานการศึกษาแบบพรรณนาวิเคราะห์

ผลที่คาดว่าจะได้รับ

๑. เกิดความรู้ ความเข้าใจในวิถีชีวิตของชาวไทญ้อในอำเภออรัญประเทศ
๒. เกิดความรู้ ความเข้าใจในวิถีชีวิตที่เปลี่ยนไปของชาวไทญ้อในอำเภออรัญประเทศและ ความสัมพันธ์กับชาวไทยกลุ่มอื่น ๆ
๓. เก็บข้อมูลของชาวไทญ้อในอำเภออรัญประเทศ ไว้ที่ศูนย์วัฒนธรรมอำเภออรัญประเทศ และจัดแสดงนิทรรศการวิถีชีวิตของชาวไทญ้อในอำเภออรัญประเทศได้

บทที่ ๑

ความเป็นมาของชาวไทยอุ้อในประเทศไทย และพื้นที่ที่จะศึกษา

ความเป็นมาของชาวไทยอุ้อในประเทศไทย

ชาวไทยอุ้อเป็นกลุ่มชาติพันธุ์ที่มีประวัติชนบธรรมนิยม ประเพณีและภาษาที่เป็นของตนเอง แตกต่างไปจากคนไทยกลุ่มอื่น ๆ ชาวไทยอุ้อมีอยู่ในหลายพื้นที่ หลายจังหวัดทางภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย เช่นที่

- อำเภอท่าบ่อ และอำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย
- อำเภอท่าอุเทน ตำบลธาตุเชิงชุม อำเภอนาหว้า อำเภอศรีสงครามและอำเภอเรณูนคร จังหวัดนครพนม

- อำเภอวานรนิวาส อำเภอสว่างแดนดิน อำเภออากาศอำนวย อำเภอกุดบาก

อำเภอกุสุมาลย์ และอำเภอเมืองสกลนคร จังหวัดสกลนคร

- อำเภอกันทรวิชัย และอำเภอเมืองมหาสารคาม จังหวัดมหาสารคาม
- อำเภอธวัชบุรี จังหวัดสระแก้ว

จากเขตพื้นที่ในบริเวณที่มีชาวไทยอุ้อ จะเห็นได้ว่าส่วนใหญ่อยู่ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ยกเว้นในเขตพื้นที่อำเภอธวัชบุรี จังหวัดสระแก้ว ซึ่งเป็นเขตแตกต่างของชาวไทยอุ้อในแหล่งอื่น เพราะไม่ใช่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือที่แวดล้อมไปด้วยผู้ใช้ภาษากลุ่มเดียวกันคือกลุ่มภาษาไทยลาวแต่อำเภอธวัชบุรีนี้เป็นบริเวณที่อยู่ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทยและเป็นอำเภอชายแดนที่มีอาณาเขตติดต่อกับประเทศกัมพูชา

การอพยพของชาวไทยอุ้อในภาคตะวันออกเฉียงเหนือของไทย

ชาวไทยอุ้อที่อยู่ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย ส่วนใหญ่จะอพยพมาจาก เมืองคำเกิดเมื่อครั้งเวียงจันทน์เสียแก่กรุงเทพฯ ในรัชกาลพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว

ในปี พ.ศ. ๒๓๘๒ พระคำก๋อนจึงอพยพราษฎรจากเมืองคำเกิดมาตั้งเมืองขึ้นที่เมืองท่าซอนยาง
ครั้นปี พ.ศ. ๒๓๘๗ พระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัวโปรดให้บ้านท่าซอนยาง เป็นเมือง
ท่าซอนยาง แต่คงให้ขึ้นกับเมืองกาฬสินธุ์ (ปัจจุบันเป็นตำบลขึ้นกับอำเภอกันทรวิชัย จังหวัด
มหาสารคาม) ต่อมาในปี พ.ศ. ๒๔๒๗ พระสุวรวงศ์มนตรี (บุตรพระคำก๋อน) พาไพร่พลประมาณ
๒๐๐ คน อพยพไปทำราชการขึ้นกับเมืองท่าอุเทน (ปัจจุบัน คืออำเภอท่าอุเทน จังหวัดนครพนม)¹

ชาวญ้อในภาคตะวันออกเฉียงเหนือหาได้มีภูมิลำเนาอยู่ที่ตำบลท่าซอนยางแห่งเดียวไม่ เมื่อ
คราวอพยพมาจากเมืองคำเกิดนั้น บางพวกเห็นภูมิประเทศที่ใดเหมาะสมแก่การประกอบอาชีพของ
ตนก็หยุดตั้งภูมิลำเนาอยู่ ณ ที่นั้น ๆ เป็นระยะ ๆ คือ

- บ้านนายาง อำเภอกุมภวาปี จังหวัดอุดรธานี
- บ้านกุดนาแดง บ้านนามแพง อำเภอบ้านหัน จังหวัดสกลนคร
- บ้านจำปา บ้านดอกบอ บ้านนุ่งเป่า บ้านนาสีนวน อำเภอวานรนิวาส จังหวัดสกลนคร
- บ้านสิม บ้านหนองแวง บ้านสา ตำบลอิติอ้อ อำเภอยางตลาด จังหวัดกาฬสินธุ์
- บ้านหนองไม้ตาย ตำบลโคกเครือ อำเภอสหัสขันธ์ จังหวัดกาฬสินธุ์
- ในท้องที่อำเภอโคกพระ หมู่บ้านท่าซอนยาง ตำบลท่าซอนยาง บ้านกุดน้ำใสบ้านยาง
บ้านสันผ้า บ้านเหล่ากลาง บ้านโพน ตำบลคันธารราษฎร์ 2

การอพยพของชาวไทญ้อในอำเภอรัฐประเทศ

สำหรับชาวไทญ้อในอำเภอรัฐประเทศนี้ ได้มีที่มาอันสันนิษฐานได้ ๒ ประการ คือ

๑. อพยพมาจากท่าอุเทน จังหวัดนครพนม
๒. อพยพมาจากเวียงจันทน์

1 ทองคุณ หงส์พันธ์, "กลุ่มชาติพันธุ์และภาษาแถบลุ่มแม่น้ำโขงของประเทศไทย" มุมมองอีสาน (สกลนคร : สกลนครการพิมพ์, ๒๕๒๒), หน้า ๗ - ๘.

2 ทองคุณ หงส์พันธ์, ภาษาถิ่นแถบภูพาน (กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์กรมการศาสนา, ๒๕๑๙), หน้า ๑๑๐.

จํารูญ พัฒนศร ได้รวบรวมประวัติเมืองอรัญ อ่างถึงที่มาของชาวไทญ้อในอำเภอ อรัญประเทศ ว่า " ตามประวัติศาสตร์ไทย เขมร ลาว พม่า มอญ จะบันทึกคล้ายคลึงกันว่าการทำ สงครามนั้น ประเทศใดชนะก็จะกวาดต้อนผู้คนพลเมืองของประเทศที่แพ้สงคราม ไปเป็นเชลย เป็น พลเมืองของตน ต้นตระกูลของชาวอรัญประเทศก็คงจะเช่นเดียวกับชาวอรัญประเทศจะอพยพจาก ถิ่นเดิมสมัยใด ไม่ปรากฏการขึ้นยันแน่ชัด เพราะคนอรัญ ๙ รุ่นเก่าล้มหายตายจากไปหมดแล้ว เป็นที่น่าเสียดายไม่มีใครบันทึกไว้ คงได้รับความจากคนแก่บางคนว่ามาจากท่าอุเทน และได้ความ จากคนแก่ชั้นหลังเล่าต่อ ๆ กันว่าอพยพมาจากเวียงจันทน์จะอย่างไรก็ตามท่าอุเทนกับเวียงจันทน์ ก็อยู่ไม่ไกลกันนักเมืองทั้งสองก็ตั้งอยู่ริมฝั่งแม่น้ำโขง เวียงจันทน์อยู่ทางฝั่งซ้าย ท่าอุเทนอยู่ทาง ฝั่งขวา เหนือเมืองนครพนม ศัพท์สำเนียงที่พูดก็เหมือนกันสมัยนั้นท่าอุเทนคงสังกัดเวียงจันทน์ คนที่ พูดว่ามาจากเวียงจันทน์คงไม่ผิด สันนิษฐานว่าชาวอรัญ ๙ คงอพยพมาจากถิ่นเดิมในสมัยพระ บาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๓ แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ ได้ส่งเจ้าพระยาราช สุภาวดี (สิงห์ สิงหเสนี) ซึ่งต่อมาคือเจ้าพระยาบดินทร์เดชา ไปปราบกบฏเจ้าอนุวงศ์ที่เข้า มาตีเมืองนครราชสีมา " 3

และจากหนังสือชาติวงศ์วิทยาว่าด้วยชนเผ่าต่าง ๆ ในประเทศไทย มีข้อความเกี่ยวกับชาว ไทญ้อว่า ".....ไทยอีกเผ่าหนึ่งซึ่งอยู่ในประเทศไทย คือพวกยอ4 อาศัยอยู่รอบ ๆ จังหวัด สกลนคร และทางเหนือของจังหวัดนครพนม....."5 ทางเหนือของจังหวัดนครพนมคือท่าอุเทน

ในปัจจุบัน ทั้งยังกล่าวถึงถิ่นกำเนิดของพวกญ้อว่าอยู่บริเวณฝั่งซ้ายของแม่น้ำโขง ดังนั้น ชาวไทญ้อในอำเภออรัญประเทศ ไม่ว่าจะมาจากเวียงจันทน์โดยตรง คือบริเวณฝั่งซ้ายของแม่น้ำ โขง หรือมาจากท่าอุเทน จังหวัดนครพนมซึ่งเป็นฝั่งขวาของแม่น้ำโขงก็ไม่แตกต่างกันในกลุ่มชนที่ พูดภาษาญ้อเหมือนกัน และมีที่มาดั้งเดิมจากแหล่งเดียวกัน คือ เวียงจันทน์ และเมื่อพิจารณาถึง

3 จํารูญ พัฒนศร, ประวัติเมืองอรัญ (ตอนที่ ๑) (ปราจีนบุรี : โรงพิมพ์ประเสริฐศิริ, ๒๕๒๑), หน้า ๖

4 ยอ หมายถึง ญ้อ

5 ข้าราชการพลเรือน ดำรวจทหารกองบัญชาการปราบปรามคอมมิวนิสต์, ชาติวงศ์ วิทยาว่าด้วยชนเผ่าต่าง ๆ ในประเทศไทย (พระนคร : อักษรเจริญทัศน์, ๒๕๐๙), หน้า ๗

สภาพแวดล้อมของชาวไทยอยู่ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือนั้น อยู่ในสภาพแวดล้อมของกลุ่มชนที่พูดภาษาอีสานเป็นภาษาถิ่นย่อยต่าง ๆ ทั้งเมื่อมีการเคลื่อนย้ายก็ยังคงอยู่ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

ส่วนชาวไทยอยู่ในอำเภออรัญประเทศ มาจากการอพยพอพยพเคลื่อนย้ายมาตั้งถิ่นฐานในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ซึ่งดินแดนที่อพยพมาอยู่นั้นเดิมอยู่ในเขตของกัมพูชาปัจจุบัน เช่น อรัญเก่า (อรัญจีระ) ต่อมาเกิดปัญหาเรื่องดินแดนจึงอพยพเข้ามาอยู่ตามแนวชายแดน ที่เป็นพื้นของไทยในปัจจุบัน ซึ่งมีชาวไทยอยู่ในบริเวณ ดังต่อไปนี้

- ตำบลคลองน้ำใส
- ตำบลเมืองไผ่
- ตำบลท่าข้าม
- ตำบลผ่านศึก
- เขตเทศบาลตำบลอรัญประเทศยกเว้นในตลาดอำเภออรัญประเทศ

อำเภออรัญประเทศ ประวัติความเป็นมาของชาวไทยในอำเภออรัญประเทศ

เมืองอรัญตั้งขึ้นในสมัยรัชกาลที่ ๓ แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ พร้อมกับเมืองอื่น ๆ อีกหลายเมือง เช่น เมืองประจันตคาม เมืองกบินทร์บุรี เมืองวัฒนานคร และเมืองศรีโสภณซึ่งเป็นดินแดนกัมพูชาในปัจจุบัน สันนิษฐานกันว่าชาวอรัญดั้งเดิมอพยพมาจาก เวียงจันทน์ หรือท่าอุเทน โดยการบอกเล่าของผู้สูงอายุว่า เมื่อตั้งเมืองอรัญแล้วนั้น บรรพบุรุษของชาวอรัญยังต้องส่งส่วยไปยังเวียงจันทน์หรือท่าอุเทนอยู่หลายปี

ชาวไทยอพยพมาครั้งเจ้าพระยาราชสุภาวดี (สิงห์ สิงหเสนี) ยกทัพไปปราบเวียงจันทน์ เพื่อปราบกบฏเจ้าอนุวงศ์ ราวปี พ.ศ. ๒๓๙๖ เมื่อปราบกบฏได้แล้วได้กวาดต้อนผู้คนเข้ามาด้วย ในการอพยพของชาวไทยในครั้งนั้นมีพระภิกษุชื่ออาจารย์สาระบุตร เป็นหัวหน้าอพยพ ครั้งแรกมาอาศัยอยู่ที่ "บ้านดงอรัญ" (บ้านดงอรัญเก่า) เขตอำเภอศรีโสภณ ต่อมาในที่เดิมเกิดความแห้งแล้งจึงพากันอพยพจากบ้านดงอรัญ มาอยู่ที่บ้านอรัญทุ่งแคซึ่งมีความอุดมสมบูรณ์กว่าเดิม เพราะมีลำน้ำไหลผ่าน คือห้วยพรหมโหด ต้นน้ำอยู่ทางทิศตะวันออกเฉียงและมีน้ำขังตลอดปีเหมาะแก่การเพาะปลูกจึงสร้างบ้านที่อยู่อาศัยอย่างถาวรขึ้น ในการอพยพมาอยู่ที่บ้านอรัญทุ่งแคนี้ ครั้งแรกมีประมาณ ๒๐ ครอบครัว เมื่อแรกเข้ามาอยู่อาศัยได้มีการฝังเสาหลักเมือง และ

สร้างศาลเจ้าพ่อหอสูง (ซึ่งผู้อพยพได้เชิญมาในคราวอพยพมาจากเวียงจันทน์) หรืออีกนัยหนึ่งเรียกว่า " เจ้าพ่อน้ำทิพย์เวียงจันทน์ " และในเดือน ๖ ของทุกปีจะทำพิธีบวงสรวงเช่นไหว้ นอกจากนี้ยังมี การสร้างวัดขึ้น ๓ วัด คือ วัดหลวง วัดเกาะ และวัดทุ่ง อาจารย์สาระบุตรซึ่งเป็นหัวหน้าในการ อพยพ ได้ลาสิกขาบทในระหว่างการอพยพ และได้รับการแต่งตั้งให้เป็นผู้ปกครองเมืองอรัญทุ่งคน แรก ได้รับพระราชทานบรรดาศักดิ์เป็น " พระเข็มใจหาญ "

ต่อมาในราวปี พ.ศ. ๒๔๓๕ ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้ แบ่งการปกครองส่วนกลางออกเป็น กระทรวง ทบวง กรม ตามแบบตะวันตก การปกครองส่วน ภูมิภาคได้ตั้งเป็นมณฑล จังหวัด อำเภอ ตำบล หมู่บ้านขยายไปเป็นลำดับเมืองอรัญทุ่งแคจึง มีฐานะเป็นอำเภอ ในปี พ.ศ. ๒๔๔๖ พร้อมกับอำเภอศรีโสภณ อำเภอวัฒนานคร อำเภอกบินทร์บุรี อำเภอประจันตคาม โดยมีหลวงชาญพิชัยยุทธ (ผาง เจริญผล) เป็นนายอำเภอ

ในปี พ.ศ. ๒๔๔๙ หลวงชาญพิชัยยุทธ (ผาง เจริญผล) ตั้งแก่กรม ฐานะของ อำเภออรัญประเทศก็ถูกลดลงเป็นกิ่งอำเภอ เรียกว่า " กิ่งอรัญใหม่ " ขึ้นกับอำเภอวัฒนานคร มี หลวงวิชิตชาญชัย (ปาน) เป็นปลัดกิ่ง เนื่องจากเมืองอรัญมีสองแห่ง จึงเปลี่ยนเรียกบ้านดงอรัญ เป็น " อรัญเก่า " ส่วนอรัญทุ่งแคเป็น " อรัญใหม่ " และต่อมาเปลี่ยนชื่ออรัญใหม่ เป็น " อรัญประเทศ " และในปี พ.ศ. ๒๔๕๓ ทางการกลับยกฐานะกิ่งอำเภออรัญประเทศ เป็นอำเภออีก ครั้ง และลดฐานะของอำเภอวัฒนานครเป็นกิ่งอำเภอขึ้นกับอำเภออรัญประเทศ

ในระหว่างสงครามโลกครั้งที่ ๒ ในปี พ.ศ. ๒๔๘๔ ไทยได้คืนแดนคืนจากฝรั่งเศส คือ พระตะบองและเสียมราฐบางส่วน จึงทำให้ฐานะของอำเภออรัญประเทศไม่เป็นอำเภอชายแดน แต่ต่อมาในปี พ.ศ. ๒๔๘๙ ไทยต้องคืนดินแดนที่ได้มาให้แก่ฝรั่งเศส เพราะญี่ปุ่นแพ้สงคราม อรัญประเทศจึงกลับเป็นอำเภอชายแดนอีกครั้ง แต่ยังคงมีการติดต่อค้าขายกับชาวเขมร ชาว เวียดนาม ที่อยู่ในเขตอำเภอศรีโสภณและพระตะบอง ขณะเดียวกันก็มีคนต่างถิ่นอพยพเข้ามาอยู่ใน อรัญประเทศมากขึ้นและคนอรัญดั้งเดิมก็อพยพไปอยู่ในเขตตำบลคลองน้ำใสและตำบลใกล้เคียง ส่วนที่อำเภออรัญประเทศก็ยังคงมีชาวอรัญดั้งเดิมอาศัยอยู่ที่ตำบลอรัญญประเทศ

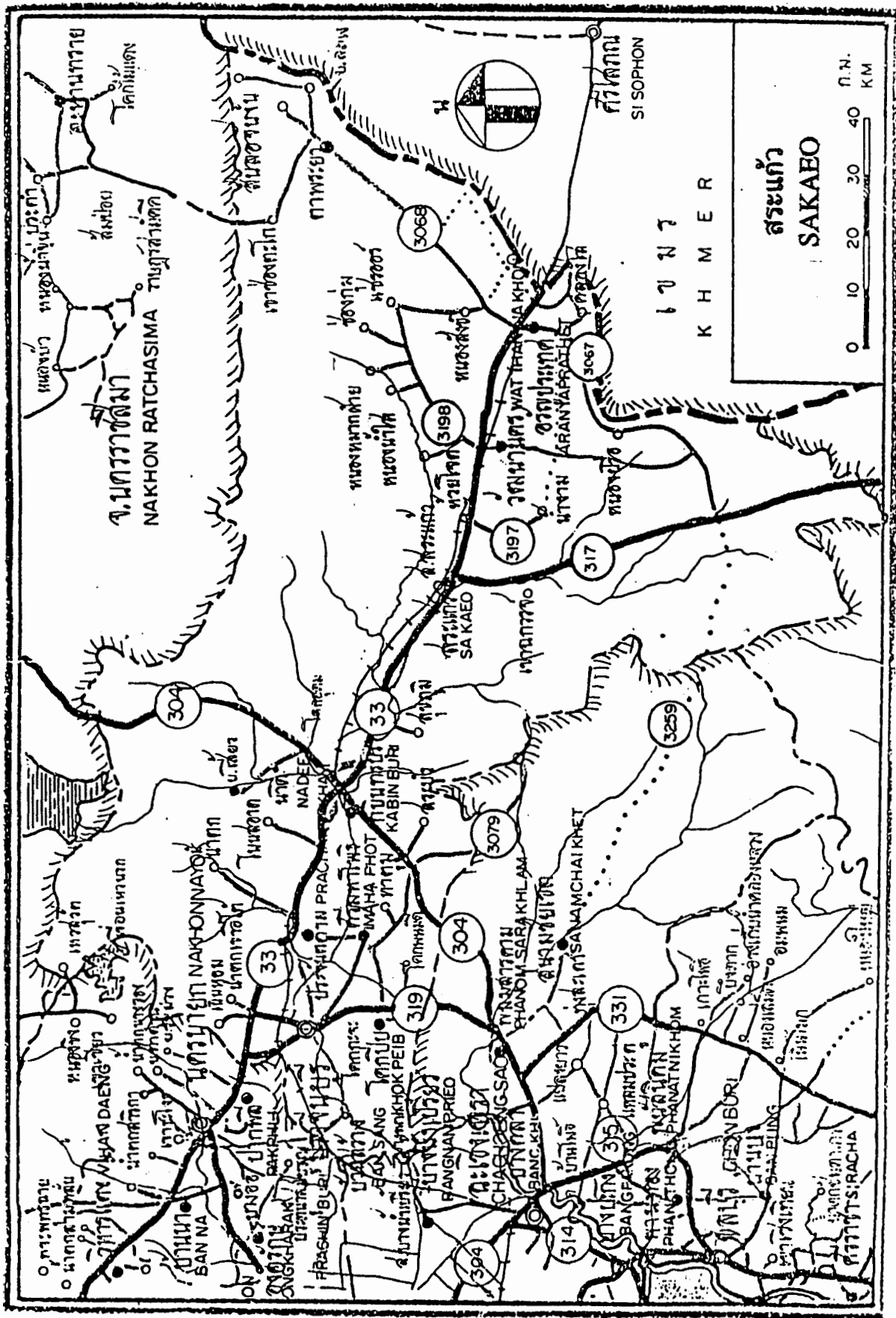
ดังนั้นประชากรดั้งเดิมของอำเภออรัญฯ คือ ชาวไทยที่อพยพมาจากท่าอุเทน หรือเวียงจันทน์ ปัจจุบันได้อพยพไปอยู่นอกเขตอำเภออรัญประเทศ โดยเฉพาะตามแนวชายแดน ไทย - กัมพูชา

อำเภออรัญประเทศมีพื้นที่และอาณาเขต ดังนี้

อำเภออรัญประเทศมีพื้นที่ทั้งหมด ๖๒๙,๑๑๔ ตารางกิโลเมตร หรือประมาณ ๔๒๐,๐๗๑ ไร่ สภาพพื้นที่ส่วนมาก ๙๕ % เป็นพื้นที่ราบ อำเภออรัญประเทศมีระยะห่างจากตัวจังหวัดสระแก้ว ๕๐ กิโลเมตร เดินทางติดต่อกับจังหวัดสระแก้ว โดยทางรถไฟและรถยนต์ ใช้เวลาในการเดินทาง ๔๕ นาที

อาณาเขตติดต่อ

ทิศเหนือ	ติดต่อกับกิ่งอำเภอโคกสูง อำเภอตาพระยา
ทิศใต้	ติดต่อกับอำเภอคลองหาด และเขตแดนประเทศสาธารณรัฐกัมพูชาประชาธิปไตย
ทิศตะวันออก	อยู่ติดกับพรมแดนประเทศสาธารณรัฐกัมพูชาประชาธิปไตย ยาวประมาณ ๘๐ กิโลเมตร
ทิศตะวันตก	ติดต่อกับอำเภอวัฒนานคร และอำเภอคลองหาด

ภาพที่ 1 : แผนที่แสดงอาณาเขตติดต่อของจังหวัดสระแก้ว

ประวัติความเป็นมาของชาวไทญ้อตำบลคลองน้ำใส

บรรพบุรุษดั้งเดิมของชาวไทญ้อ อพยพมาจากเวียงจันทน์ เนื่องจากถูกชนต่างชาติเข้ารุกราน การอพยพจะใช้แม่น้ำโขงเป็นเส้นทางในการอพยพ ดังนั้นจึงมีผู้อพยพบางส่วนตั้งรกรากอยู่เป็นหย่อม ๆ ตามบริเวณริมฝั่งแม่น้ำโขงเรื่อยมา

ก่อนที่ชาวไทญ้อจะอพยพมาอยู่ที่บ้านห้วยไลในเขตประเทศไทยนี้ เดิมตั้งถิ่นฐานอยู่ในประเทศกัมพูชา ทำมาหากินร่วมกับชาวกัมพูชามาหลายปีในบริเวณบ้านดงอรัญ บ้านกูบใหญ่ บ้านกูบน้อย แต่โดยลักษณะนิสัยของชาวญ้อเองไม่หยุดนิ่ง ไม่พอใจในถิ่นที่อยู่เดิมมากนักมักแสวงหาดินแดนที่อุดมสมบูรณ์กว่าถิ่นที่อยู่เดิม แล้วเตรียมการอพยพไปอยู่ในที่ใหม่ ถึงแม้ว่าจะต้องมาบุกเบิกที่ทำกินใหม่ก็ตาม เนื่องจากที่ทำกินใหม่นั้นอยู่ใกล้แหล่งน้ำ ประกอบกับในเวลานั้นชาวฝรั่งเศสเข้ามาปกครองประเทศกัมพูชาได้ปฏิบัติต่อชาวกัมพูชา และชนต่างชาติในกัมพูชาไม่ดีนัก เป็นเหตุให้ชาวญ้อ ต้องทำการอพยพไปหาที่อยู่ใหม่ ในบริเวณ บ้านเหล่าคำ บ้านนาน้อย บ้านกุดกระเทียม บ้านยางเดี่ยว บ้านกุดโดน ในเขตประเทศกัมพูชา

ต่อมาฝรั่งเศสได้ปักปันดินแดนกัมพูชา โดยใช้ร่องน้ำเชิงเขาพระวิหารเป็นเส้นเขตแดนลงมาทางใต้ จนถึงคลองโอสถู (คลองลึก) ตามลำห้วยพรหมโสด์ มาถึงบ้านฟากห้วย (หนองเจียน) ตามลำคลองน้ำใสไปเขาบ่อทอง เมืองจันทบูรณ (จันทบุรี) เป็นเส้นเขตแดน ชาวญ้อได้อพยพข้ามคลองน้ำใส มาตั้งถิ่นฐานบ้านเมืองใหม่ในเขตประเทศไทย แล้วเรียกชื่อหมู่บ้านใหม่ ว่า "บ้านห้วยไล" ในสมัยรัชกาลที่ ๕ แห่งกรุงรัตนโกสินทร์

ต่อมาในสมัยหลังผู้ใหญ่บ้านห้วยไลก็ได้รับพระราชทานยศเป็น " นายสิบ " ชื่อของท่านคือ " นายสิบจำปา พลอยมาลี " และได้ขอเปลี่ยนชื่อหมู่บ้านเป็น " บ้านคลองน้ำใส "

ในช่วงปี พ.ศ. ๒๕๑๘ - ๒๕๒๑ เกิดสงครามภายในประเทศกัมพูชา ทำให้ชาวไทญ้อซึ่งอยู่ในบริเวณชายแดนไทย - กัมพูชา ได้รับความเดือนร้อนจากภัยสงครามตลอดจนผู้อพยพลี้ภัยชาวกัมพูชาตามแนวชายแดน ดังนั้นในปี พ.ศ. ๒๕๒๐ ชาวไทญ้อจึงได้พากันอพยพเข้ามาอยู่ในบริเวณเขาน้อยสีชมพู ซึ่งเป็นพื้นที่ที่อยู่ห่างจากชายแดน แต่ก็ยังเรียกชื่อหมู่บ้านเหมือนเดิม ว่า " บ้านคลองน้ำใส "

ประชากร

มีภาษาพูดเป็นของตนเอง เรียกว่า “ ภาษาญ้อ ” ประชากรเป็นชาวไทญ้อเกือบทั้งหมด อาจมีคนไทย ไทยลาว อาศัยอยู่ประมาณ ร้อยละ ๑๐ แต่มาใช้วิถีชีวิต ขนบธรรมเนียมประเพณี เหมือนไทญ้อ ซึ่งคนเหล่านี้มาโดยการแต่งงานกับคนในหมู่บ้าน

ในปัจจุบันเป็นตำบลคลองน้ำใส ประกอบไปด้วย ๑๒ หมู่บ้าน คือ

หมู่ที่	ชื่อหมู่บ้าน	จำนวนประชากร
๑	คลองน้ำใส	๓๓๒
๒	เขาน้อยน้ำซับ	๒๙๐
๓	จัดสรรสามัคคี	๓๙๙
๔	กุดหิน	๘๐๖
๕	จัดสรรสามัคคี	๓๑๖
๖	คลองน้ำใส	๓๒๙
๗	แสนสุข	๕๙๓
๘	ใหม่ปากสอง	๑๔๑
๙	ทุ่งรวงทอง	๓๑๔
๑๐	เขาน้อย	๔๗๗
๑๑	ศรีวิสัย	๔๕๕
๑๒	เนินสมบูรณ	๑๔๕

(ข้อมูลจากสาธารณสุขตำบลคลองน้ำใสจากปี พ.ศ. ๒๕๔๐)

บทที่ ๒

วิถีชีวิตความเป็นอยู่ของชาวไทญ้อ

ความเป็นอยู่ของชาวไทญ้อในอำเภอรัญประเทศมีลักษณะเด่นที่น่าศึกษาหลายประการไม่ว่าจะเป็นเรื่องเกี่ยวกับ ลักษณะทางสังคม เศรษฐกิจ วัฒนธรรมประเพณี การปกครอง อาชีพและความเชื่อต่าง ๆ ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้ชาวไทญ้อดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข

ลักษณะทางสังคม

พื้นที่ของตำบลคลองน้ำใสส่วนใหญ่เป็นพื้นที่ราบ ยกเว้นในบริเวณเขาน้อยสีชมพู ซึ่งเป็นเนินเขาสูงเล็ก ๆ จะเป็นบริเวณพื้นที่ดอน (ที่เรียกว่าเขาน้อยสีชมพู เพราะในอดีตเป็นพื้นที่อันตรายของทางราชการ) บนยอดเขามีปราสาทที่สร้างด้วยอิฐ ขนาดเล็ก ๓ องค์ สันนิษฐานว่าเป็นปราสาทของขอมโบราณ ซึ่งชาวไทญ้อที่อยู่ในบริเวณนั้นให้ความนับถือเช่นกัน

ลักษณะทางสังคมส่วนใหญ่เป็นสังคมชนบทมีครอบครัวขนาดใหญ่หรือครอบครัวขยาย ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลในครอบครัวและหมู่บ้านมีความผูกพันกันมาก และเป็นไปตามความรู้สึก หรือขนบธรรมเนียมประเพณี ชาวไทญ้อยึดถือประเพณีเป็นสำคัญ ในด้านการปกครอง ยังให้ความนับถือผู้เฒ่าผู้แก่ของหมู่บ้าน หากมีความก็จะให้ผู้เฒ่าผู้แก่มาช่วยไกล่เกลี่ยตัดสิน

การมีสภาพวิถีชีวิตความเป็นอยู่ที่เรียบง่าย และสบายทำให้ชาวไทญ้อเป็นคนมีจิตใจโอบอ้อมอารี เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ไม่มีการแบ่งชั้นวรรณะ ทุกคนรู้จักกันเป็นการส่วนตัวมากที่สุด ทำให้เกิดความสนิทสนมกลมเกลียวกันมาก

สภาพครอบครัวของชาวไทญ้อ

สภาพครอบครัวของชาวไทญ้อมีลักษณะเป็นครอบครัวขยาย เริ่มตั้งแต่การเลือกคู่ครอง พ่อแม่ ผู้เฒ่าผู้แก่จะมีบทบาทเป็นอย่างมากในการเลือกคู่ครองของฝ่ายหญิง เพราะเมื่อแต่งงานแล้วฝ่ายชายต้องเข้าไปอยู่ในบ้านของฝ่ายหญิง ต้องเข้าไปอยู่ในครัวเรือนเดียวกับพ่อตาแม่ยาย

รับใช้ผู้ใหญ่ทางฝ่ายหญิง เป็นการควบคุมพฤติกรรมของผู้ชาย จนมีลูก ๑ - ๒ คน จึงแยกออกมาปลูกเรือนอยู่ต่างหาก ถ้าฝ่ายชายเป็นคนดี ถูกใจพ่อตาแม่ยายก็จะได้ปลูกเรือนอยู่ในบริเวณเดียวกันกับเรือนพ่อตาแม่ยาย แต่ถ้าฝ่ายชายเกเรไม่อยู่ในโอวาทของพ่อตาแม่ยาย ก็จะต้องหาที่ปลูกเรือนใหม่ที่ไกลจากพ่อตาแม่ยาย อาจเป็นที่สวนหรือที่นาเลยก็ได้ แต่ส่วนใหญ่จะอยู่ในบริเวณเดียวกันกับพ่อตาแม่ยาย โดยฝ่ายพ่อตาแม่ยายมักสนับสนุนในเรื่องของเงินทองสิ่งของ รวมถึงแรงงาน ในรั้วเดียวกันจะพบว่ามีเรือนหลายหลัง เจ้าของเรือนแต่ละหลังเป็นที่นั่งกัน และเรือนดั้งเดิมจะตกเป็นของลูกคนที่แต่งงานหลังสุด หรือลูกคนเล็กไม่ว่าจะเป็นหญิงหรือชายก็ตาม เหตุที่ยกให้ลูกคนที่แต่งงานที่หลังสุดหรือลูกคนเล็ก เพราะแต่งงานช้ากว่าคนอื่น ๆ จึงต้องคอยเลี้ยงดูพ่อแม่ในวัยชรา และปู่ย่าตายายก็จะให้ความรู้เด็ก ๆ คอยอบรมเลี้ยงดูลูกหลานตั้งแต่วัยเยาว์จนถึงวัยหนุ่มสาว ชัดเจนจิตใจให้ลูกหลานเป็นผู้มีคุณธรรม สอนให้พึ่งตนเองอยู่เสมอ โดยยึดมั่นในจารีตประเพณีของบ้านเมือง ถ่ายทอดประสบการณ์ในการดำเนินชีวิตและการประกอบอาชีพให้

ความสัมพันธ์ของบุคคลภายในหมู่บ้านไทญ้อไม่ได้เกิดเฉพาะภายในครอบครัวหรือกลุ่มเครือญาติเท่านั้น สมาชิกในหมู่บ้านยังมีความสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิดสนิทสนมคุ้นเคย ชาวไทญ้อให้ความช่วยเหลือกันทั้งในด้านส่วนตัวและส่วนรวม ซึ่งเรียกว่า " การลงแขก " ในการเกษตรกรรม เป็นต้น

เศรษฐกิจ

สภาพของหมู่บ้านคลองน้ำใสอยู่กันเป็นกลุ่ม ไม่ห่างไกลมากนักชาวบ้านมีความสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิดเหมือนญาติ มีการดำรงชีพอย่างง่าย ปลูกพืชและเลี้ยงสัตว์เพียงพอต่อการยังชีพตามลักษณะภูมิประเทศ ในบริเวณพื้นที่ลุ่มจะปลูกข้าวหรือทำนาซึ่งเป็นอาชีพหลักของชาวไทญ้อ ส่วนในพื้นที่ดอนจะปลูกพืชไร่

การปลูกพืช พืชที่ปลูกส่วนมากจะให้ประกอบอาหารรับประทานภายในครอบครัว และเพื่อการยังชีพ ไม่ได้ปลูกเพื่อจำหน่ายเพราะชาวบ้านพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน ยกเว้นพืชไร่ที่มีพ่อค้าคนกลางเข้ามารับซื้อถึงในหมู่บ้าน หรืออาจลงทุนให้ในรูปของเงิน ฝูย เมล็ดพันธุ์พืช แล้วเก็บเป็นผลผลิตในภายหลัง

การปลูกพืช จะแบ่งประเภทดังนี้

๑. การทำนา จะปลูกข้าวเจ้าในบริเวณที่เป็นที่ลุ่ม อยู่ห่างจากหมู่บ้าน การทำนาเป็นอาชีพหลักของชาวไทญ้อ

๒. พืชไร่ จะทำไร่ในบริเวณพื้นที่ที่ดอน พืชที่ปลูก ได้แก่ มันล้มปะหลัง ข้าวโพด อ้อย และมีการปลูกถั่วลิสง และฝ้าย

๓. พืชสวนครัว ส่วนมากจะใช้ประกอบอาหารรับประทานภายในครอบครัว และเพื่อการยังชีพ ไม่ได้ปลูกเพื่อจำหน่าย เพราะชาวบ้านพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน โดยการแลกเปลี่ยนกัน ในละแวกบ้านเท่านั้น พืชที่ปลูกได้แก่ ต้นหอม ผักชี ตะขบแห่น พริก โหระพา ช่า ตะไคร้ มะกรูด มะนาว

๔. การทำสวน จะทำในบริเวณพื้นที่ที่หลีกเลี่ยงจากการปลูกเรือน รอบ ๆ บริเวณที่อยู่อาศัยชาวไทญ้อนิยมปลูกไม้ยืนต้นที่ผลผลิตนำมาบริโภคได้ เช่น มะม่วง มะพร้าว ขนุน ฯลฯ หรืออาจมีกอไม้ กระจินทำเป็นรั้วบ้าน

การเลี้ยงสัตว์ สัตว์ที่เลี้ยงจะเลี้ยงไว้เพื่อใช้งานและเป็นอาหาร

๑. สัตว์ที่เลี้ยงไว้เพื่อใช้งาน เช่น วัว ควาย ไว้ใช้ไถนาและเทียมเกวียน ในปัจจุบันจะมีการเลี้ยงสัตว์ไว้เพื่อใช้งานน้อยมาก เพราะใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่เข้ามาแทน

๒. สัตว์ที่เลี้ยงไว้เพื่อเป็นอาหาร ได้แก่ ไก่ เป็ด ส่วนใหญ่เป็นพันธุ์พื้นเมือง ซึ่งไม่ต้องลงทุนเสียค่าใช้จ่าย เพราะจะคุ้ยเขี่ยหาอาหารในบริเวณบ้านหรือใกล้ ๆ กับยุ้งข้าวได้เอง อาจมีการสับหยวกผลสมร่าให้เปิดบ้าง ซึ่งเป็นวิธีเลี้ยงสัตว์แบบง่าย ๆ

การทอผ้า การทอผ้า นับเป็นสิ่งควบคู่กับชาวไท - ลาว ไทญ้อเองก็เช่นกัน มีการทอผ้า ทั้งเส้นใยจากไหมและฝ้าย และมีการถ่ายทอดกันในกลุ่มไทญ้อ จะฝึกให้ลูกหลานที่เป็นผู้หญิงทอผ้าให้เป็น ซึ่งแต่เดิมไทญ้อในคลองน้ำใสนิยมทอผ้ากันมาก ส่วนใหญ่จะเป็นผ้าฝ้าย ทอไว้เป็นเครื่องนุ่งห่มภายในครอบครัว แต่เนื่องจากได้รับภัยสงครามจากประเทศกัมพูชาก่อนที่จะอพยพมาอยู่ในพื้นที่ปัจจุบัน ทหารกัมพูชาได้เข้ามาทำลายเครื่องมือในการทอผ้า และอุปกรณ์ต่าง ๆ จนได้รับความเสียหายไม่สามารถจะใช้งานได้อีก

" เศรษฐกิจของชาวไทญ้อ การปลูกพืชการเลี้ยงสัตว์และการทอผ้าอยู่ในสภาพที่พอกินพอใช้และเพื่อยังชีพ " ซึ่งพืชและสัตว์ใช้เป็นอาหารคน มูลของสัตว์เป็นอาหารของพืช และพืชก็เป็นอาหารของสัตว์ สภาพการหมุนเวียนเช่นนี้ทำให้ชีวิตความเป็นอยู่ของชาวไทญ้อมีความสุขในการดำรงชีพ ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้นิสัยใจคอของชาวไทญ้อเป็นคนเยือกเย็น

การดำรงชีวิต

ชาวไทญ้อมีรูปแบบในการดำรงชีวิตคล้ายกับชาวไท - ลาว โดยทั่วไปไม่ว่าจะเป็น ภาษาพูด การแต่งกาย ที่อยู่อาศัยรวมไปจนถึงประเพณีต่าง ๆ เช่น

ภาษาญ้อ

ชาวไทญ้อคล่องน้ำได้มีภาษาพูด เรียกว่า " ภาษาญ้อ " แต่ไม่มีภาษาเขียน ลักษณะ โดยทั่วไปของภาษาญ้อจะมีลักษณะคล้ายกับภาษาลาวทั่วไป เพราะเป็นภาษาถิ่นย่อยของลาว แต่ภาษาญ้อจะแตกต่างกับภาษาลาวในด้านการออกเสียง โดยภาษาญ้อจะมีเสียงแหลมและมีการทอดเสียงมากกว่าภาษาลาวทั่วไป

การแต่งกาย

ชาวไทญ้อนั้นมีการแต่งกายที่แตกต่างกันตามกาลเทศะ แล้วแต่โอกาส เพศ วัย และฐานะทางสังคม

การแต่งกายของผู้ชาย

๑. ผ้าใส่รง ใช้นุ่งอยู่กับบ้าน มีทั้งเป็นฝ้ายและผ้าไหม ตามฐานะของบุคคล แต่โดยทั่วไปจะเป็นใส่รงผ้าฝ้าย

๒. กางเกงขาก๊วย ทำด้วยผ้าฝ้ายสีดำ สีคราม เวลานุ่งจะเหน็บหัวผ้าที่บั้นเอว ใช้นุ่งในชีวิตประจำวัน

๓. กางเกงขาสั้น ทำด้วยผ้าฝ้าย ตัดเป็นกางเกงขาสั้น มีความยาวเลยเข่าเล็กน้อย สีดำ สีครามหรือสีขาว นิยมใส่ทำงานในหมู่บ้าน หรือใส่ไปไร่ไปนา

๔. ผ้านุ่งโจงกระเบน ไทญ้อเรียกว่า " ผ้าหางหรือผ้าเขิน " กว้างประมาณ ๑ เมตร ยาวประมาณ ๔ เมตร ใช้นุ่งในโอกาสพิเศษ เช่น ในงานบุญ เทศกาลต่าง ๆ

๕. ผ้าแพรว (ผ้าขาวม้า) มีทั้งไหมและฝ้าย เรียกผ้าแพรวไหมหรือแพรวฝ้าย ตามวัสดุที่ทอ ใช้พาดบ่าเมื่อไปวัดหรืองานบุญ ในโอกาสที่อยู่บ้านจะใช้ผ้าแพรวฝ้ายนุ่งเป็นผ้าอาบน้ำ

๖. เสื้อ ตัดเย็บจากผ้าฝ้ายสีขาวแขนสามส่วน เป็นเสื้อคอกลม ผ่าอก เดิมใช้กระดุมเงิน แต่ปัจจุบันใช้กระดุมพลาสติก ความยาวของตัวเสื้อยาวคลุมสะโพก หากนุ่งกางเกงขา กว้างก็จะได้เสื้อคล้ายเสื้อม่อฮ่อมในปัจจุบัน

การแต่งกายของผู้หญิง ได้แก่

๑. ชินคั้น (ผ้าถุง) มีทั้งผ้าไหมและผ้าฝ้าย เป็นชินคั้นลายทางลง จะนุ่งผ้าต่อหัวต่อตีน จะต่อหัวด้วยผ้าสีใดก็ได้ แต่ต้องต่อตีนด้วยผ้าสีดำ ถ้าเป็นเด็กหญิงหรือหญิงสาวจะนุ่งชินไม่ต่อหัวต่อตีน แต่ถ้าแต่งงานแล้วหรือคนแก่จะต้องนุ่งชินที่ต่อหัวต่อตีน

๒. เสื้อ ตัดเย็บด้วยผ้าไหมหรือผ้าฝ้าย แขนสามส่วน ผ่าอกใช้กระดุมเงิน แต่ในปัจจุบันใช้กระดุมพลาสติก ยาวคลุมสะโพก นิยมตัดด้วยสีครีม สีขาว แล้วหมักทับด้วยผ้าแพรเบี่ยงใช้ในโอกาสพิเศษ

๓. เสื้อห้อย เป็นเสื้อใส่อยู่กับบ้าน แต่เดิมใช้ผ้ารัดอก เป็นเสื้อที่จับจีบบริเวณหน้าอก และด้านหลัง แขนเป็นเส้นเล็ก ๆ ขนาดเท่าสายเสื้อชั้นใน ความยาวของตัวเสื้อเลยเอวลงมาเล็กน้อย เวลาออกนอกบ้านไม่ไกลนัก มักใช้ผ้าเบี่ยงพาดที่ไหล่ซ้าย

๔. ผ้าเบี่ยง เป็นผ้าที่ใช้พาดไหล่ด้านซ้าย มีทั้งทำด้วยไหมและฝ้ายมีลวดลายต่าง ๆ งดงามใช้ในโอกาสพิเศษ แต่ในปัจจุบันที่ใช้เป็นประจำวันมักใช้ผ้าเบี่ยงที่มีลวดลายคล้ายผ้าขาวม้า ส่วนในเวลาไปวัดหรืองานบุญจะใช้ผ้าเบี่ยงสีขาว

การเปลี่ยนแปลงการแต่งกายในวิถีชีวิตปัจจุบันของชาวญ้อ ตำบลคลองน้ำใส อำเภอ อรัญประเทศ จังหวัดสระแก้ว ปัจจุบันนี้ได้มีการแต่งกายที่เปลี่ยนแปลง ไปจากดั้งเดิมเพราะชาว ญ้อทั้งชายและหญิงปัจจุบันมักจะซื้อเสื้อผ้าจากตลาดมาใช้ เป็นเครื่องนุ่งห่มถึงแม้หญิงชาว ญ้อจะยังคงนุ่งชินอยู่กับบ้านอยู่แต่ก็เป็นชินที่ซื้อจากตลาดมาเป็นผ้าลวดลายสีสันต่างๆไม่ได้นุ่ง ชินคั้นกันแล้วทั้งผู้เฒ่า ผู้แก่ สาวหรือเด็ก ส่วนผู้ชายก็แต่งกายด้วยกางเกงและเสื้อที่ซื้อจากตลาด ซึ่งสะดวกสบาย แต่ยังคงมีบางส่วนที่ยังคงใช้ผ้าทอเองและแต่งกายแบบดั้งเดิมอยู่ เช่น ผ้าขาว ม้า ผ้าแพร สำหรับผู้เฒ่า ผู้แก่ ใช้กราบพระ และนุ่งอาบน้ำแต่จะแต่งกายแบบดั้งเดิมในงานบุญ ประเพณีเท่านั้น

ที่อยู่อาศัย

บ้านเรือนของชาวญ้อปลูกสร้างด้วยไม้ เดิมหลังคามุงด้วยหญ้าแฝก แต่ในปัจจุบัน เปลี่ยนเป็นสังกะสีหรือกระเบื้องตามมาตรฐานของเจ้าของบ้าน เดิมก่อนที่จะอพยพมาอยู่ที่แห่ง

ใหม่นี้ บ้านส่วนใหญ่ของชาวไทญ้อเป็นบ้านทรงไทยเดิม ได้ทุนสูง หลังคาโปร่ง ในปัจจุบันเป็นบ้านได้ทุนสูงแต่หลังคาไม่สูงนัก ภายในบ้านจะมีห้องสำคัญอยู่ ๒ ห้อง คือ ห้องเปิง ซึ่งเป็นห้องที่ไว้หิ้งมีบรรพบุรุษ เป็นห้องเล็ก ๆ ไม่มีสิ่งของใดนอกจากหิ้งบูชา ปิดไว้เฉพาะไม่มีผู้เข้าไปอยู่อาศัย ถือเคร่งครัดมาก จะไม่ให้เรยหรือสะใภ้เข้าไปในห้องนี้เด็ดขาด และอีกห้องหนึ่งคือ ห้องของผู้หญิงอาจเป็นห้องของลูกสาว เอาไว้แต่งตัว เก็บข้าวของและนอน ส่วนผู้ชายก็จะอยู่อาศัยบริเวณที่กว้างรอบ ๆ ห้อง และบริเวณที่เป็นครัวจะยกพื้นต่ำลงมากจากพื้นที่อยู่อาศัยใช้ประกอบอาหารโดยเฉพาะ เวลารับประทานอาหารก็จะยกขึ้นมานบนเรือน

เรือนของชาวไทญ้อคลองน้ำใส ส่วนใหญ่จะเปิดโล่งไม่มีประตูปิด จะมีประตูเฉพาะห้องเท่านั้น แต่ก็ไม่มีกั้นรั้วหรือรั้วกัน อาจเป็นเพราะการมีความสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิดของคนในสังคม และจากการยึดถือในจารีตประเพณีอย่างเคร่งครัด จึงทำให้ชาวไทญ้ออยู่ร่วมกันอย่างสงบสุข

อาหารและการบริโภค

ชาวไทญ้อคลองน้ำใสรับประทานข้าวเจ้าเป็นอาหารหลัก ต่างจากชาวไทญ้อในภาคตะวันออกเฉียงเหนือที่รับประทานข้าวเหนียว ส่วนกับข้าวก็คล้ายกับชาวไทย - ลาว โดยทั่วไปคือชอบรับประทานปลาจิ้มกับผัก โดยเก็บผักในสวนในบ้าน เช่น กระถิน สะเดา ผักบุ้ง ฯลฯ ส่วนแกงนิยมใส่ปลาสดด้วย เช่น แกงลาว แกงป่า แกงเปรอะ (แกงหน่อไม้ไผ่น้ำใบหญ้านาง) ไม้ไผ่เครื่องเทศมากนั้ และไม่นิยมแกงกะทิ รับประทานเนื้อสัตว์ทุกชนิด โดยเฉพาะปลา จากการที่ชอบอาศัยอยู่ใกล้แหล่งน้ำทำให้หาปลาเก่ง และเนื้อสัตว์พิเศษคือ เนื้อลิงที่นิยมรับประทานมาก และมีความเชื่อว่าถ้าผู้หญิงที่มีครรภ์ได้รับประทานเนื้อลิงจะทำให้คลอดง่าย

บทที่ ๓

ความเชื่อที่มีอิทธิพลต่อวิถีชีวิตชาวไทย

ความเชื่อทางศาสนา

กระบวนการทางสังคมหรือการอยู่ร่วมกันเป็นหมู่เหล่า ช่วยกันคิดช่วยกันทำ การพึ่งตนเองเป็นค่านิยมที่เกิดประโยชน์สูงสุด สถาบันที่จะช่วยให้ความรู้หรือปลูกฝังคุณธรรมแก่ชาวไทย ได้แก่ วัด ชาวไทยผู้นับถือพระพุทธศาสนา และยึดหลักธรรมในพระพุทธศาสนาเป็นหลักในการดำรงชีวิต ดังนั้นวัดจึงเป็นศูนย์รวมจิตใจของชาวบ้าน เมื่อชาวไทยอพยพไปอยู่ที่ใดก็ตาม มักจะสร้างวัดไว้ที่นั่นเสมอ วัดของชาวไทยจะมีวัดในระดับหมู่บ้าน ซึ่งเป็นวัดเล็ก ๆ ใช้ประกอบพิธีกรรมทางพระพุทธศาสนาภายในหมู่บ้านของตน แต่ถ้ามีงานพิธีกรรมที่ยิ่งใหญ่ หรือเทศกาลวันสำคัญทางพระพุทธศาสนาชาวไทยจะมาร่วมกันที่วัดใหญ่ หรือวัดที่เป็นศูนย์กลางของตำบล ดิมที่ชาวญ้ออยู่ริมฝั่งห้วยน้ำโต ในส่วนที่ติดต่อกับประเทศกัมพูชานั้นได้สร้างวัดของกลุ่มตนขึ้น ชื่อวัด " คลองน้ำโต " เมื่ออพยพเข้ามาอยู่ในบริเวณเขาน้อยสี่ชมพู ในบริเวณนั้นก็มีวัดอยู่แล้วคือวัดเขาน้อย อย่างไรก็ตามชาวไทยก็ได้ย้ายวัดคลองน้ำโตเข้ามาด้วย และเปลี่ยนชื่อใหม่เป็นวัด " สุทธาวาส " ซึ่งเป็นวัดประจำหมู่บ้าน ส่วนวัดเขาน้อยเป็นวัดประจำตำบล

ความเชื่อและความศรัทธาในพระพุทธศาสนาของชาวไทยมีค่อนข้างสูง เพราะสังเกตได้จาก การสร้างโบสถ์ วิหาร ศาลาการเปรียญ ที่มีขนาดใหญ่ อาณาบริเวณวัดกว้างขวาง สะอาด อุปกรณ์ข้าวของเครื่องใช้ในวัดมีครบสมบูรณ์ ได้รับการดูแลจากชาวบ้านเป็นอย่างดี พระสงฆ์ได้รับการยกย่อง เคารพบูชาจากชาวบ้าน จะมีการจัดสรรกันว่าในแต่ละครัวเรือนมีหน้าที่ที่จะต้องนำอาหารมาถวายพระที่วัด ทั้งในเวลาเช้าและเพลเป็นประจำ และในวันพระจะมีผู้คนมาทำบุญ รักษาศีล พังธรรมาที่วัดเป็นจำนวนมาก วัดจึงเป็นที่พบปะกันระหว่างคนในหมู่บ้านกับคนต่างท้องถิ่นในเทศกาลต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับศาสนา ทำให้เกิดการสมาคมกับคนภายนอกได้

ความเชื่อเกี่ยวกับผี

ชาวไทญ้อเองก็เช่นเดียวกับชุมชนไท - ลาว ทั่วไป คือนับถือผี แม้ในปัจจุบันจะหันมารับนับถือพุทธศาสนาแล้วและประเพณีปฏิบัติเช่นเดียวกับชาวพุทธโดยทั่วไปแล้ว แต่ไทญ้อก็ยังคงมั่นคงในการนับถือผี ยังประกอบพิธีกรรมปะปนกันไปทั้งทางผี และทางพุทธ จนเรียกได้ว่าเป็นพุทธปนผี หรือพุทธแบบผี พิธีกรรมต่าง ๆ ในวิถีชีวิตของชุมชนจะเกี่ยวข้องกับการไหว้ผีมากที่สุด และผีสำคัญที่สุดที่ชาวบ้านในหมู่บ้านคือผีประจำหมู่บ้าน

ผีประจำหมู่บ้าน

ไทญ้อมีการนับถือผีประจำหมู่บ้านมีการตั้งศาลบูชาผีประจำหมู่บ้าน เรียกว่า " ศาลนั๊กตาหรือหอนั๊กตา " ที่คลองน้ำใสมีศาลนั๊กตาอยู่ ๓ หลังด้วยกัน หลังแรกคือศาลของเจ้าเมืองเพชร เจ้าเมืองไซ เจ้าแม่อมรา เจ้าแม่สุวรรณา หมายถึงผีเจ้านายผู้มีอำนาจเคยปกครองไทญ้อมาแต่ดั้งเดิม หลังที่ ๒ เป็นศาลของพระครูจันทร์กับเจ้าพ่อเขาน้อยสี่ชมพู ซึ่งเป็นผีที่มีอำนาจเคยปกครองดินแดนบริเวณนี้มาก่อน หลังที่ ๓ เป็นของผีเฒ่าตอได้น้ำ เฒ่าน้ำไหล เฒ่าไทมอด ซึ่งเป็นผีป่า ผีเจ้าที่

โดยมีความเชื่อว่าศาลนั๊กตาหรือผีประจำหมู่บ้านนี้ จะคอยปกป้องคุ้มครองคนในหมู่บ้านให้อยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข เดิมศาลนั๊กตาของไทญ้อจะอยู่ทางทิศตะวันออกของหมู่บ้าน และหันหน้าไปทางทิศตะวันตกอยู่ห่างไกลจากบ้านเรือนของผู้คนรอบ ๆ ศาลจะเป็นป่า และมีความเชื่อว่าป่าบริเวณนั้นเป็นสถานที่ศักดิ์สิทธิ์ ห้ามผู้ใดเข้าไปรบกวนโดยการเข้าไปตัดไม้ หรือจับสัตว์ในบริเวณนั้น ถ้าไม่ปฏิบัติตามก็จะมีอันเป็นไป แต่ในปัจจุบันจำนวนประชากรมากขึ้นหมู่บ้านก็ขยายขึ้น ศาลนั๊กตาจึงอยู่ไม่ไกลจากชุมชนมากนัก

กำหนดระยะเวลาในการเซ่นไหว้ศาลนั๊กตาหรือผีประจำหมู่บ้าน จะทำปีละ ๒ ครั้ง ครั้งแรกจะทำในวันอาทิตย์แรกของเดือน ๖ ซึ่งเป็นระยะเวลาย่างเข้าสู่ฤดูทำนาเป็นการเซ่นไหว้เพื่อบนบาน บอกกล่าว ขอให้ทำไร่ทำนาได้ผลผลิตดี น้ำท่าอุดมสมบูรณ์ การเซ่นไหว้ครั้งที่ ๒ ทำในเดือน ๑๒ ก่อนที่จะมีการเก็บเกี่ยวผลผลิต เป็นการเซ่นไหว้เพื่อแก้บนที่ได้บนบานไว้ในเดือน ๖

ในการประกอบพิธีเซ่นไหว้ กวนหอยหรือเจ้ากวนจะเป็นผู้ประกาศวันให้ชาวบ้านรู้ล่วงหน้า อาจเป็น ๑๐ วัน หรือ ๗ วัน โดยกวนหอยหรือผู้ใหญ่บ้านจะเป็นผู้เดินเก็บเงินจากชาวบ้าน

จากชาวบ้านแล้วนำไปจัดหาเครื่องเซ่นไหว้ นำไปเซ่นไหว้ผีประจำหมู่บ้านที่ศาลนักษัตร ตามวัน เวลาที่กำหนด ก่อนถึงวันงานชาวบ้านจะมาร่วมกันทำความสะอาด ตัดหญ้าบริเวณรอบ ๆ ศาล นักษัตร และร่วมกันประกอบของเซ่นไหว้ที่บ้านกวนหอย (กวนหอยหรือเจ้ากวน คือผู้มีหน้าที่ติดต่อกับ ผีประจำหมู่บ้าน เป็นผู้ดูแลศาลนักษัตร เป็นผู้ทำหน้าที่นำเซ่นไหว้ ผู้ที่จะเป็นกวนหอยได้นั้น จะต้อง เป็นผู้ที่ชาวบ้านเลือก ซึ่งส่วนใหญ่จะเป็นผู้ชายและมักเป็นคนสูงอายุ เป็นผู้มีความประพฤติดีอยู่ในศีลธรรม เป็นที่ยอมรับของชาวบ้าน) การเป็นกวนหอยไม่มีการสืบทอดจากพ่อไปหาลูก กวนหอย จะเป็นใครก็ได้ที่ชาวบ้านเห็นว่าเหมาะสม และต้องทำหน้าที่นี้ตลอดไป ถ้าไม่มีการเซ่นไหว้บนบาน กวนหอยมีหน้าที่ต้องนำดอกไม้ ธูปเทียน ไปบูชาศาลนักษัตรทุกวันพระ

ผีบรรพบุรุษ

เรือนแต่ละหลังของชาวไทญ้อจะมีห้องเล็ก ๆ อยู่เป็นห้องว่างเรียกว่า " ห้องเบิง " ภายในห้องจะมีหิ้งบูชาผีบรรพบุรุษ บนหิ้งบูชาจะมีพานหรือจานใส่ดอกไม้บูชา ซึ่งลูกหลานจะ ต้องนำดอกไม้มาขึ้นหิ้งบูชาทุกวันขึ้น ๑๕ ค่ำ ๘ ค่ำ หรือวันพระทุกครั้ง ถ้าต้องการให้ช่วยเหลือสิ่งใดก็ให้จุดธูปบอก หรือถ้ามีการเปลี่ยนแปลงขึ้นภายในครอบครัวก็ต้องจุดธูปบอกเช่นกัน โดยมี ความเชื่อว่าผีบรรพบุรุษที่ล่วงลับไปแล้วจะคอยคุ้มครอง ดูแลลูกหลานให้มีความสุข ความเจริญ ก้าวหน้า แต่ถ้าเมื่อใดที่ลูกหลานทำผิด ไม่ประพฤติตนอยู่ในจารีตประเพณีจะเรียกว่า " ผิดผี " ผีบรรพบุรุษก็จะลงโทษให้ลูกหลานมีเคราะห์ เจ็บไข้ได้ป่วย

อนันจึงกล่าวได้ว่าความเชื่อในเรื่องผีบรรพบุรุษนี้ เป็นสิ่งสำคัญประการหนึ่ง ที่สามารถ ควบคุมพฤติกรรมของชาวไทญ้อให้อยู่ในจารีตประเพณีได้ และเป็นที่น่าสังเกตว่าถ้าบ้านใดมีหิ้ง บูชาผีบรรพบุรุษบ้านนั้นจะไม่มีหิ้งบูชาพระพุทธรูป

ผีเทวดาหรือผีฟ้า

คือผีของเทพชั้นสูงตามความเชื่อของชาวญ้อที่ต้องการลงมาช่วยมนุษย์โดยผ่านร่างทรง ซึ่งส่วนใหญ่เป็นผู้หญิง ซึ่งจะต้องรับเป็นร่างทรงเพราะถ้าไม่รับจะเจ็บป่วย รักษาไม่หายจนกว่าจะ รับจึงจะหายเป็นปกติ ที่คลองน้ำใสมีร่างทรงหลายคนและจะมีประเพณีเลี้ยงผีเทวดาในเดือน ๔ ของทุกปี

การนับถือผีในท้องถิ่น

บริเวณที่ชาวไทญ้ออพยพเข้ามาอยู่ในปัจจุบันนี้ คือบริเวณเขาน้อยสีชมพู ที่บนยอดเขามีปราสาทของเก่าแก่อยู่ ได้พบทับหลังและเทวรูปหลายชิ้นด้วยกัน ชาวญ้อนับถือสถานที่ศักดิ์สิทธิ์นี้เช่นกัน แต่การนับถือจะเป็นลักษณะของการนับถือผีในท้องถิ่น โดยเรียกว่า " เจ้าพ่อเขาน้อยหรือเจ้าพ่อขุนตาบ " มีการสร้างศาลไว้ที่ด้านหน้าของเขา และมีการเซ่นไหว้ทุกเดือน ๖ และเดือน ๑๒ ของทุกปี และยังมีประเพณีขึ้นเขาซึ่งเป็นการไปนมัสการเจ้าพ่อทุกปี

และในบริเวณชายแดนไทย - กัมพูชาในภาคตะวันออก จะมีความเชื่อในเรื่องดวงวิญญาณหรือผีของสตรีชาวเขมร ที่เรียกกันว่า " ย่าขอม " ย่าขอมมีอิทธิพลต่อวิถีชีวิตของชาวบ้านที่อยู่บริเวณชายแดนเป็นอย่างมาก ไม่ว่าจะเป็นชาวไทย เขมร ลาว หรือไทญ้อ จะบนบานให้คุ้มครอง และบางหมู่บ้านจะตั้งศาลย่าขอมไว้บูชา

ค่านิยมของชาวไทญ้อ

ค่านิยม หมายถึง ความรู้สึก อาจเป็นของหมู่ชนเดียวกันหรือเฉพาะบุคคลก็ได้ ได้แก่ ความพึงพอใจ ความรังเกียจ ความอาย และความภูมิใจที่มีต่อพฤติกรรมอย่างใดอย่างหนึ่ง ชาวญ้อมีค่านิยมของตนเอง ดังจะเห็นได้จากการดำเนินชีวิตในสังคมที่อยู่อาศัย เช่น

รักพวกพ้อง การทำงานช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ชาวญ้อเป็นผู้มีน้ำใจ ช่วยเหลือผู้อื่น งานทุกอย่างสำเร็จได้ด้วยการทำงานร่วมกันด้วยความร่วมมือร่วมใจ พึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน เช่น การลงแขกในภาคเกษตรกรรม เป็นต้น

กตัญญูรู้คุณ รู้จักให้ความเคารพยำเกรงต่อผู้มีพระคุณและบรรพบุรุษที่ล่วงลับไปแล้ว มีความเคารพนบนอบต่อผู้ใหญ่ เชื่อฟังคำสั่งสอนครูอาจารย์ที่ให้ความรู้ ดังภาษิต

" คั้นเจ้าได้รีข้างกางฮ่ม เป็นพญา เจ้าอย่าลืมครูบาที่สั่งสอนแต่ปางนั้น "

รักความสนุก การทำงานทุกอย่าง นอกจากจะได้งานตามที่ต้องการแล้ว ยังได้รับความสนุกสนานเพลิดเพลิน ดังจะเห็นได้จากคำกล่าว " ทำงานเป็นเล่น ทำเล่นเป็นงาน " คนที่ทำงานร่วมกันสนิทสนมกันดี ชาวไทญ้อจึงเป็นที่รักใคร่ชอบพอกันทั้งหมู่บ้านเหมือนเครือญาติ ทำงานด้วยกันด้วยความสนุกสนาน ได้งานมากโดยไม่เหนื่อย หรือสนุกในการทำงาน

ชอบความสบาย มีชีวิตความเป็นอยู่อย่างสบายเรียบง่าย รักความสงบ ไม่ว่าจะเป็น การแต่งกายหรือการประกอบอาหารก็คำนึงถึงความสะดวกสบายในการดำรงชีวิต

ขอบงานพิธี เชื้อโคกลางเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวทางจิตใจ ยึดขนบธรรมเนียมและประเพณีของสังคมเป็นแนวทางในการดำเนินชีวิต ประพฤติตนตามข้อปฏิบัติและข้อห้ามของบรรพบุรุษที่ได้กำหนดไว้ เช่น

“ การดำข้าวครั้งแรก เพื่อเป็นสิริมงคล ให้ถือเอาวันพฤหัสบดี เป็นวันแรก และเอาใบคุณ ใบยอ มาผูกไว้ที่ครก ”

“ เวลาตักข้าวทุกครั้ง นิยมใช้กระตองเต่า แล้วพูดว่า กินบ่บก จกบ่ล ”

มีความสันทัด พยายามในสิ่งที่ตนมีอยู่ ไม่กระตือรือร้น เช่น การปลูกข้าว ที่ข่มฝักและการทอผ้า ให้ได้เพียงพอในการดำรงชีวิต ถ้ามีเหลือก็แจกจ่ายญาติพี่น้องหรือเพื่อนบ้าน

การอบรมสั่งสอน

การสั่งสอน การให้ความรู้ หรือวิธีการถ่ายทอดความรู้ให้บุคคลต่าง ๆ ในสังคมชาวไทญ้อมีวิธีการที่คล้ายคลึงกัน โดยยึดคติธรรม คุณธรรม จารีตประเพณี ตามสภาพวิถีชีวิตและความเป็นอยู่ การอบรมสั่งสอนมี ๒ ทางคือ

ทางตรง เป็นวิธีการถ่ายทอดความรู้แก่เด็กนอกระบบโรงเรียน เพราะเด็กมีความสนใจเรื่องที่จดจำง่าย และเป็นเรื่องที่สนุกสนาน การถ่ายทอดความรู้จะบอกถึงวิธีการปฏิบัติที่ดีบังเกิดผลดี เรียกว่าเป็นข้อปฏิบัติ การประพฤติในสิ่งที่ไม่ดี จะเป็นข้อห้าม ซึ่งผู้ใหญ่จะใช้คำว่า

“ ค่ะล้า ” ความรู้ที่ให้แก่เด็กจะเป็นนิทาน ปริศนาคำทาย หรือภาชิต เช่น

“ อย่าพากันคร้าน การงานให้ดังต้อ ”

“ อย่าให้ปูนขาดเค้า ต้าเข้า(ข้าว) อย่าให้ขาดโอง ”

“ อย่าเหยียบหัวบันไดบ้าน มันคะล้า ”

“ อย่าเหยียบหัวแม่มอง มันคะล้า ”

ทางอ้อม เป็นวิธีการถ่ายทอดความรู้ให้แก่ผู้ใหญ่ เพราะเป็นผู้นำที่สำคัญภายในชุมชน การถ่ายทอดความรู้จะแทรกคติธรรม จริยธรรม คำสอนในพิธีศาสนา เช่น การบายศรีสู่ขวัญ การเล่านิทานมีตัวอย่างเป็นชาดกประกอบ ผู้รับฟังจะเป็นกลุ่มหนุ่ม - สาว หรือผู้สูงอายุ และจะให้ฝนญา คำคม เป็นภาชิตสอนใจ

การอบรมสั่งสอนถ่ายทอดความรู้แบบวิธีการง่าย ๆ ไม่สลับซับซ้อน ชี้ให้เห็นคุณและโทษ หรือข้อดีข้อเสีย ทำให้ชาวไทญ้อเป็นคนร่าเริง สอนง่าย รักสงบ ประพฤติปฏิบัติถูกต้องตามจารีตประเพณี เป็นสังคมที่อยู่กันอย่างสบายตามลักษณะค่านิยมของชาวไทญ้อ

บทที่ ๔

ประเพณีและพิธีกรรม

ประเพณีชีวิต

ในการดำเนินชีวิตของไทยนั้น จะมีประเพณีปฏิบัติตั้งแต่เกิดจนถึงตาย อย่างเป็นขั้นตอน ซึ่งประเพณีต่าง ๆ เหล่านี้ มักจะมีความศรัทธาในพระพุทธศาสนาและความเชื่อในการนับถือผีเข้ามาเกี่ยวข้องด้วย เช่น ประเพณีการเกิด การอยู่ไฟ การร่อนกระดัง การฝังรก การแต่งงานรวมถึงการตาย เป็นต้น

ประเพณีการเกิด

ประเพณีการเกิดแบบดั้งเดิมของไทยนั้น เมื่อเด็กคลอดออกมา ตัดสายสะดือ ทำความสะอาดอาบน้ำให้เด็กเรียบร้อยแล้ว นำเด็กนอนลงบนกระดังที่คว่ำอยู่ หมอตำแยผู้ทำคลอดก็จะส่งให้แม่ฮับซึ่งอาจเป็นยายของเด็ก หรือญาติพี่น้องของเด็กที่เป็นผู้หญิงสูงอายุ เมื่อรับกระดังที่มีเด็กนอนอยู่มาแล้ว พูดว่า " นกเค้าฮ้อง กูกู กูกู ถ้าแม่ลูกสุให้มาเอาไปชะมี้อนี้ ถ้ากลายมี้อนี้แล้วให้เป็นลูกกู " พูด ๓ ครั้ง แล้ววางกระดังลงบนพื้น ดบพื้นให้เกิดเสียงดัง ถ้าเด็กมีอาการตกใจแสดงว่าเด็กเลี้ยงง่าย แต่ถ้านอนนิ่งแสดงว่าเลี้ยงยาก แล้วนำเด็กมาวางข้างแม่ หลังจากนั้นแม่ก็จะอยู่กรรม (อยู่ไฟ) ต่อไป

การปกหม้อกรรม โดยผู้เป็นพ่อจะขุดดินเป็นรางยาวประมาณ ๓ ศอก กว้างประมาณ ๒ ศอก ลึกประมาณ ๑ ศอก หาไม้ไผ่ท่อนกลมมาสุมไฟให้เป็นถ่าน แล้วเกลี่ยถ่านในรางที่ขุดไว้ให้เสมอกัน ยกแคร่ที่เตรียมไว้ขึ้นคร่อมในรางที่มีถ่าน แคร่สูงจากพื้นดินประมาณ ๑ - ๒ ศอก นำใบไม้ปูลงบนแคร่ ให้หญิงที่คลอดลูกใหม่นอนลงบนแคร่ พลิกคว่ำ พลิกหงาย ถ้าไฟร้อนมากก็ให้เอาน้ำสาดลงที่ไฟ ใจจะร้อนอบตัวหญิงนั้น จนเหงื่อออกเต็มตัวนำลงจากแคร่ การอยู่กรรมบางคนจะอยู่ ๑๐ - ๑๕ วัน หรือเป็นเดือนแล้วแต่ความพร้อมของแม่ แต่ต้องอยู่ไม่น้อยกว่า ๑๐ วัน และในระหว่างการอยู่กรรมแม่จะกินของแสลงไม่ได้ ต้องกินข้าวกับเกลือหรือปลาเค็มเท่านั้น

เมื่อออกกรรมแล้วจะมีการทำพิธีสู่ขวัญแม่และลูก เพื่อเป็นสิริมงคลแก่แม่และลูกและเพื่อเป็นการ
เสี่ยงทายด้วย

อุปกรณ์และสิ่งของที่ใช้ในพิธี

๑. บายศรี ๑ ทาน
๒. ข้าวสวย ๑ บ้น
๓. ไร้ดัม ๑ ฟอง แทนตัวลูก
๔. ไก่ ๑ ตัว (ตัดเอาเฉพาะตีนไก่) แทนตัวแม่
๕. ด้ายผูกข้อมือ

นำข้าวสวย ไร้ดัมและตีนไก่ใส่ลงไปในพานบายศรี หมอขวัญทำพิธีสู่ขวัญ
(เรียกขวัญ)แล้วผูกแขนให้แม่และลูก จะมีการเสี่ยงทายจากไร้ซึ่งถือว่าแทนตัวเด็ก คือถ้าปอก
เปลือกไร้ออกมาแล้วพบรอยงุ้มแสดงว่าไม่ตีเด็กจะเลี้ยงยาก เจ็บป่วยบ่อยต้องทำพิธีแก้ และตีน
ไก่ก็เสี่ยงทายแทนตัวแม่ คือถ้าดัมแล้ว นิ้วเท้าของไก่มารวมกันแสดงว่าตี แต่ถ้ากางออกถือว่าไม่ตี

พิธีกรรมเกี่ยวกับการตัดแม่ชื่อ แม่หา

โหราจารย์มีความเชื่อว่าเด็กนั้นจะมีแม่ชื่อแม่หา ซึ่งหมายถึงผีที่คอยคุ้มครองดูแล แต่เด็ก
บางคนอาจไม่ถูกกับแม่ชื่อแม่หาได้ จะทำให้เด็กคนนั้นเลี้ยงยาก เจ็บป่วยบ่อย ๆ จะต้องทำพิธี
ตัดแม่ชื่อแม่หาเสีย

อุปกรณ์ที่ใช้

๑. ทง ๔ แฉ (กระทงกาบกล้วย ๔ มุม ภายในแบ่งเป็น ๔ ช่อง)
๒. หล็ก ๔ หล็ก (ไม้ไผ่เหลาขนาดเล็ก ๆ สูงประมาณ ๑๐ นิ้ว เสียบไว้ตามมุม
ของกระทงด้านบนมีธงกระดาษ รูปสามเหลี่ยม)
๓. ข้าวดำ ข้าวแดง ข้าวขาว ใส่ในช่อง ๔ ช่องของกระทง
๔. ดอกไม้ ๑ คู่
๕. ธูป ๑ คู่ บักในกระทง ๑ ดอก มัดติดกับ ดอกไม้ ๑ ดอก
๖. ด้ายฝ้าย ๑ เส้น

นำด้ายโยงจากตัวเด็กลงมาใส่ในกระทง หมอขวัญสู่ขวัญให้แม่ชื่อแม่หาเสร็จแล้ว จุด
ไฟเผาเส้นด้ายให้เหลือความยาวขนาดผูกข้อมือเด็กแล้วใส่ลงไปในกระทง ให้พ่อของเด็กนำกระทง

ไปทิ้งในป่าทางทิศตะวันตก พิธีนี้ไม่ทำเฉพาะเด็กเท่านั้น ถ้าทำในวัยหนุ่มวัยสาวก็จะเรียกพิธีนี้ว่า " แกล้งบ่าว แกล้งสาว "

ประเพณีการแต่งงาน

เมื่อมีการสู่ขอเป็นที่ตกลงแล้ว ญาติฝ่ายหญิงจะนำดอกไม้ธูปเทียนขึ้นหิ้ง จุดธูปบอกผีปู่ย่าตายายให้รู้ถึงว่าจะมีการเปลี่ยนแปลงขึ้นในครอบครัว สำหรับขันหมากนั้นมีแต่ขันใส่ดอกไม้ธูปเทียนไม่ต้องมีผ้าห่ม บางทีก็ไม่ต้องมีขัน ใช้ห่อใส่ผ้าขาวมณ(ผ้าเช็ดหน้าสีขาว) ของที่นำมาในขบวนขันหมากมี กัลลวย อ้อย (ใช้เป็นปล้องไม่ได้ใช้ทั้งลำ) เงินสินสอด ทองแล้วแต่จะตกลงกัน และต้องมีข้าวต้มมัด ๑ มัด แยกออกจากกัน เมื่อเจ้าบ่าวมาถึงบ้านฝ่ายหญิง จะต้องขึ้นเหยียบบนหินลับมีดที่ญาติพี่น้องของฝ่ายหญิงวางไว้ที่หน้าบ้านใด โดยเอาใบตองมาปิดไว้ และญาติพี่น้องของฝ่ายหญิงจะเป็นผู้ล้างเท้าให้เจ้าบ่าว ก่อนเจ้าบ่าวจะขึ้นเรือนจะต้องจ่ายเงินค่าขวงทาง ส่วนเจ้าสาวจะอยู่ในห้องเมื่อเจ้าบ่าวขึ้นมาแล้ว ทั้งคู่จะมานั่งที่หน้าบายศรี นอกจากบายศรีแล้วจะต้องมีกรวย ไซ้ต้ม ๒ ฟอง เทียนพันเองยาวรอบศีรษะเจ้าบ่าวและเจ้าสาวคนละเล่ม และอีกคนละเล่มยาวจากคอหอยของเจ้าบ่าวเจ้าสาวถึงสะดือให้จุดตอนฮ้องขวัญ

ก่อนทำพิธีฮ้องขวัญหมอขวัญจะนำไซ้ต้มมาใส่ฝ่ามือ เพื่อทำนายถ้าไม่ดีจะให้แก้เคล็ด โดยการอาบนํ้ามนต์หรือทำพิธีเสียเคราะห์ ซึ่งจะทำตอนหลังแต่งงาน เมื่อฮ้องขวัญเสร็จแล้วจะทำพิธีผูกข้อมือให้เงินให้ทองกันพอสมควร

ประเพณีสู่ขวัญ

ชาวไทยภูมิจึงมีความเชื่อในเรื่องขวัญ ขวัญ หมายถึง สติ วิญญาณ จิตใจที่ตั้งอยู่กับตัวตน เมื่อใดที่ขวัญออกจากตัวตนจะทำให้ผู้นั้นมีอาการเหม่อลอย นอนไม่หลับ เจ็บไข้ได้ป่วย จะต้องทำพิธีสู่ขวัญ

อุปกรณ์ที่ใช้

๑. บายศรี	๑ พาน
๒. ข้าวต้มมัด	๑ มัด (แยกออกจากกัน)
๓. ข้าวสุกปากหม้อ	๑ ปั้น

๔. ไข่ไก่ต้ม ๑ ฟอง

๕. ด้ายฝ้าย ความยาวขนาดข้อมือของผู้ป่วย

ให้ผู้ป่วยนั่งหน้าบายศรี หมอขวัญชัยขวัญเสร็จแล้วนำข้าวสุกและไข่มาวางใส่ในมือผู้ป่วยแล้วผูกแขนให้แก่ผู้ป่วย หลังจากนั้นทำการเสี่ยงทายจากไข่ต้ม

พิธีกรรมเกี่ยวกับการตาย

พิธีกรรมที่เกี่ยวกับกัณฑ์การตายของชาวไทญ้อ นั้น ส่วนใหญ่คล้ายคลึงกับพิธีกรรมของชาวไท - ลาว โดยทั่วไป คือมีพิธีของพุทธศาสนาและความเชื่อในเรื่องผีเข้ามาเกี่ยวข้อง ถ้ามีการตายเกิดขึ้นในครอบครัวจะมีการล้มวัว ล้มหมู (ฆ่าวัว ฆ่าหมู) ทำบุญกันอย่างใหญ่โต ถ้ามีคนมาช่วยในงานเมื่อใดต้องมีการเลี้ยงอาหาร เลี้ยงกันที่บ้านงานห้ามนำกลับไปบ้านโดยเด็ดขาด เพราะถ้านำกลับบ้านถือว่าเป็นคนละลำ และความเชื่อในงานตาย คือห้ามทำขนมเส้นเป็นอาหาร และจะมีเพื่อนบ้านญาติพี่น้องมาอยู่ช่วยงานตลอดงานและหลังงานเสร็จแล้ว ๓ - ๔ วัน จึงกลับ

ชาวไทญ้อมีความเชื่อที่ว่าถ้าคนตายผิดปกติ ตายด้วยอุบัติเหตุหรือที่เรียกว่า "ตายโหง" จะต้องทำศพให้เสร็จภายในวันนั้นไม่ให้ค้างคืน ตายที่ใดต้องฝังที่นั่นไม่นำกลับมาบ้าน ก่อนฝังต้องให้ผู้ที่มีคาถาอาคมท่องคาถาสะกดวิญญานก่อน เพราะมีความเชื่อว่าคนที่ตายโหงนั้นมีแรงอาจทำให้คนปกติเจ็บไข้ได้ ในปัจจุบันนี้ถึงแม้ว่าจะมีการประกอบพิธีกรรมทางศาสนาแล้วแต่ก็ยังมีความเชื่อในเรื่องการสะกดวิญญานก่อนที่จะนำไปเผา ชาวไทญ้อไม่นิยมเก็บกระดูกของผู้ตายไว้ที่บ้านแต่จะมีหิ้งบูชา ส่วนกระดูกจะเก็บไว้ที่วัดและมีการทำบุญอุทิศส่วนกุศลให้ทีในโอกาสต่าง ๆ

ประเพณีความเชื่อที่น่าสนใจ

พิธีเลี้ยงผีเทวดา

จุดประสงค์ของการทำพิธีเลี้ยงผีเทวดาเพื่อมิให้พวกผีตามมารังควานจะได้อยู่เป็นสุขภายในหมู่บ้านและถือโอกาสเป็นการเลี้ยงตาย ทำนายอนาคตของคนในหมู่บ้านที่ต้องการจะตรวจดวงชะตาด้วย ระยะเวลาในการทำพิธีจะต้องเป็นเดือน ๔ ข้างขึ้นหรือข้างแรมก็ได้ ขึ้นความพร้อมของผู้กระทำว่าจะว่างในยามใดด้วย แต่ต้องเป็นภายในเดือน ๔ เวลาที่เริ่มทำพิธีจะเป็นช่วงเวลาเย็น คือ ประมาณ ๑๖.๐๐ - ๑๙.๐๐ น. ถ้าผีที่เข้าทรงมีจำนวนมากก็ต้องใช้เวลานานกว่านี้ และอาจจะใช้เวลาในตอนเช้าของวันรุ่งขึ้นอีกครั้ง คือประมาณ ๖.๐๐ ถึง ๘.๐๐ น.

อุปกรณ์และสิ่งของที่ใช้ในพิธี

๑. ไม้หลักเป็นไม้ไผ่ตั้งเป็นเสาหลัก ครั้นเป็นบั้งสำหรับคล้องพวงมาลัย ซึ่งพวงมาลัยนี้มีขนาดคล้องหัวได้ พวงมาลัยจะมีหลายพวงขึ้นอยู่กับจำนวนของผู้ที่เข้ามาแขวนเพื่อต้องการ ให้ทำนายเกี่ยวกับอนาคต
๒. ถาดใหญ่ใส่ข้าวสาร
๓. ถ้วยใส่ข้าวเปลือกวางบนถาด
๔. ไข่ไก่ดิบ ๔ ฟอง ใส่น้ำมันถ้วยซึ่งมีกรวย ๔ คู่ เสียบดอกกลั่นทม ในภาษาญ้อเรียก "ดอกจำปา" ดอกไม้ รูปเทียน อย่างละ ๔ คู่ ดอกชดเสียบที่ริมถ้วย ๒ อัน
๕. เหล้า ๑ ขวด
๖. ผ้าขาวปูรองถาด หรือใช้ผ้ามน(ผ้าเช็ดหน้า)
๗. เงินค่าครู ๔.๒๕ บาท หรือ ๔.๕๐ บาท
๘. เครื่องแต่งกายผู้หญิง ๑ ชุด มีผ้าชิ้นคัน เลื้อยห้อยหรือผ้ารัดอก ผ้าแพรเบี่ยง กระจก แป้ง หวี ตะเกียง ชันน้ำ

การทำพิธี ผู้กระทำพิธีหรือร่างทรงจะจุดธูปเทียน หยิบข้าวสารโปรยแล้วนั่งพนมมือ ในขณะที่ทำพิธีจะมีผู้เป่าแคนอยู่ตลอดเวลา เมื่อผีเข้าแล้วจะมีผู้เข้ามาช่วยแต่งกายให้ จากนั้นผู้ทรงก็จะเลือกพวงมาลัยดอกไม้มาสวมหัวแล้วจึงรำยา การหยิบพวงมาลัยขอบพวงไหนก็หยิบพวงนั้นขึ้นมา แล้วร้องคำพยากรณ์ซึ่งเป็นคำทำนายว่าเจ้าของพวงมาลัยจะมีเนื้อคู่อย่างไร จะมิดหวังหรือสมหวัง นอกจากนี้ถ้าต้องการให้ทำนายโชคชะตาก็ได้ โดยคนที่จะให้ทำนายต้องใส่เงินค่ายกครู ๑.๕๐ บาท หรืออาจใช้เหล้าแทนก็ได้

เป็นที่น่าสังเกตว่าประเพณีนี้กำลังจะถูกละทิ้งไป ปัจจุบันไม่ค่อยได้รับความสนใจเท่าที่ควร ที่คลองน้ำใสจะเหลือผู้กระทำพิธีนี้เพียง ๓ คนด้วยกัน ผู้สูงอายุ ๒ คนและมีหญิงสาวอีก ๑ คน

พิธีสืบชะตาบ้าน

จะทำเมื่อเกิดความเดือดร้อนไม่สงบสุขขึ้นในหมู่บ้าน หรือเกิดสิ่งไม่ดีไม่งานขึ้นในหมู่บ้าน จะใช้วิธีแก้ไขโดยการสืบชะตาบ้าน โดยการทำบุญกลางบ้านเป็นการทำบุญร่วมกันของคนทั้งหมู่บ้าน โดยผู้ใหญ่บ้านจะนัดหมายกับลูกบ้านว่าจะทำในวันใด แล้วใช้ลานกว้างที่กลางหมู่บ้านเป็นที่ประกอบพิธี และจะโยงสายสิญจน์จากสถานที่ประกอบพิธีไปทั่วทุกเรือน นิมนต์พระ ๙ รูป มาสวดมนต์และฉันอาหารในเวลาเพล โดยที่ชาวบ้านที่มาช่วยพิธีนอกจากจะนำอาหารมาถวายพระแล้ว ต้องนำกระทง ๔ แจง (มุม) ที่ทำด้วยกาบกล้วย ที่มุมกระทงจะปักธงกระดาษสามชาย ภายในกระทงแบ่งเป็น ๔ ช่อง ใส่ข้าว ของหวาน ของคาว ข้าวตอก - ดอกไม้ อย่างละส่วน นำมาเข้าพิธีเพื่อเป็นการสะเดาะเคราะห์ หลังจากนั้นจะทำพิธีหยาดน้ำ(กรวดน้ำ)แล้วนำกระทงนั้นไปทิ้งในป่าทางทิศตะวันตกของหมู่บ้าน

ประเพณีขึ้นเขาของไทญ้อคลองน้ำใส

จุดมุ่งหมายเพื่อขึ้นเขาไปนมัสการเจ้าพ่อเจ้าน้อย จะทำพิธีในวันขึ้น ๑๕ ค่ำ กลางเดือน ๖ โดยมีความเชื่อว่าเจ้าพ่อเจ้าน้อยหรือเจ้าพ่อขุนดาบนั้นคุ้มครองให้ชาวบ้านคลองน้ำใสอยู่กันอย่างร่มเย็นเป็นสุข ข้าวน้ำอุดมสมบูรณ์ โดยพิธีจะเริ่มจากการนิมนต์พระทุกวัดในตำบลคลองน้ำใสขึ้นไปเจริญพระพุทธมนต์ฉันภัตตาหารเพล และเวลาบ่ายชาวบ้านจะขนทรายขึ้นไปบนเขาเพื่อไปก่อพระเจดีย์ เป็นการบูชาเจ้าพ่อเจ้าน้อย

ประเพณีทำบุญข้าวประดับดิน

จุดประสงค์ของการทำพิธีในการทำบุญข้าวประดับดิน คือ การเซ่นไหว้ดวงวิญญาณบรรพบุรุษซึ่งต้องทำกันทุกปี เป็นการแสดงความกตัญญูแก่ผู้ที่ล่วงลับไปแล้ว

ระยะเวลาในการทำพิธีจะกระทำกันในวันแรม ๑๕ ค่ำ เดือน ๙ ตอนเช้ามีด สิ่งของที่ต้องใช้ในการทำพิธี ดอกไม้ ธูปเทียน และห่อหมก(หมายถึง ข้าว กับข้าว ของหวาน) จำนวน ๒ ห่อ โดยนำห่อหมก ๒ ห่อนี้ไปที่วัดพร้อมด้วยดอกไม้ ธูปเทียน ห่อหมกห่อหนึ่งนำไปถวายพระ ส่วนอีกห่อหนึ่งจะนำไปไว้ที่ธาตุ (เจดีย์ที่บรรจุกระดูก)ของบิดามารดาหรือญาติตายาย แล้วจุดธูป หลังจากนั้นจะทำพิธีหยาดน้ำ (กรวดน้ำ) อุทิศส่วนกุศลให้เป็นอันเสร็จพิธี

ประเพณีแห่ปราสาทผึ้ง

ปราสาทผึ้งเป็นประเพณีเก่าแก่ของชาวไทย ซึ่งจะทำในวันออกกพรรษา คือวันขึ้น ๑๔ ค่ำ เดือน ๑๑ เป็นวันที่ชาวญ้อจะช่วยกันสร้างและตกแต่งปราสาทผึ้งให้สวยงาม โดยให้ไม้ไผ่เป็นโครงและรูปร่างปราสาท แล้วนำต้นกล้วยหรือกาบกล้วยทำเป็นหลังคาแกะสลักเป็นลวดลายไทย แล้วนำขี้ผึ้งมาละลายหลอมเป็นรูปดอกไม้ โดยใช้แม่พิมพ์จากมะละกอสลักเป็นลวดลายที่ต้องการ จุ่มลงในขี้ผึ้งเหลว แล้วแช่ลงในน้ำให้ขี้ผึ้งแข็ง นำไปเสียบบนปราสาทผึ้ง ตัวองค์ปราสาทจะมีขนาดเล็กใหญ่ไม่เท่ากัน บางองค์มีขนาดกว้าง ๑ เมตร ยาว ๑ เมตร สูง ๒ เมตร ลดหลั่นกันไป บางคนใช้ต้นกล้วยมาปักด้วยดอกขี้ผึ้งแล้วนำไปถวายวัดเลยก็ได้ การทำปราสาทผึ้งจะทำในตั้งแต่เวลาประมาณ ๐๘.๐๐ - ๑๖.๐๐ น. ในแต่ละตำบลในอำเภอ อรัญประเทศจะมีปราสาทผึ้งหลายองค์

การทำปราสาทผึ้งขึ้นอยู่ด้วยความศรัทธา บ้านใดมีฐานะดีก็จะทำเพียงคนเดียว ฐานะปานกลางหรือยากจนก็จะรวมกันหลายครัวเรือนแล้วทำปราสาท ๑ องค์ องค์ปราสาทผึ้งจะตกแต่งด้วยโคมไฟ และนำธูป ยาสีพื้น ผงซักฟอก สมุด ดินสอ ผ้าสบงและเงิน นำมาติดกับปราสาท ในเวลาเย็นชาวบ้านจะนำปราสาทผึ้งแห่จากบ้านไปยังวัด มีการจัดขบวนแห่และแต่งกายแบบดั้งเดิมแห่ไปที่วัด เมื่อไปถึงจะแห่รอบอุโบสถ ๓ รอบ แล้วนำขึ้นไปตั้งบนศาลา บางตำบลจะมีการประกวดปราสาทผึ้ง หลังจากนั้นนิมนต์พระ ๙ รูปหรือหมดทั้งวัดมาทำพิธีเจริญพระพุทธมนต์เย็นเป็นการเฉลิมฉลองปราสาทผึ้ง เพื่อเป็นศิริมงคลให้กับเจ้าของปราสาทผึ้งและคนทั่วไป และจะถวายปราสาทผึ้งเป็นพุทธบูชาในวันรุ่งขึ้น คือ วันขึ้น ๑๕ ค่ำ เดือน ๑๑ หลังจากพระฉันภัตตาหารเช้าแล้ว

ความเชื่อของชาวญ้อในการถวายปราสาทผึ้ง มีมาตั้งแต่ครั้งพุทธกาลว่า พระเจ้า
ประเสนธิโกศล พระเจ้าแผ่นดินของกรุงสรวดีได้ถวายปราสาทผึ้งแก่พระพุทธเจ้าทุกปีในวันออก
พรรษา และผู้ใดถวายปราสาทผึ้งจะได้านิสงฆ์ ๖ กัปต์ คือ

๑. เป็นที่รักใคร่ ขอบใจของคนทั่วไป
๒. เกียรติปรากฏรุ่งเรืองในสังคม
๓. เป็นคนกล้าหาญในสังคมมนุษย์
๔. มีสติปัญญา
๕. มีสติสัมปะชัญญะ
๖. ตายแล้วไปสู่โลกสวรรค์

ซึ่งพระเจ้าประเสนธิโกศลทรงให้พุทธศาสนิกชนทำเป็นประจำเพื่อถวายพระสงฆ์ทุกปี
และปฏิบัติสืบต่อกันมาจนถึงปัจจุบัน

บทสรุป

การวิจัยเรื่องวิถีชีวิตของชาวไทยอยู่ในอำเภอรัฐประเทศ จังหวัดสระแก้ว มีวัตถุประสงค์เพื่อ

๑. ศึกษาประวัติความเป็นมาและวิถีชีวิตของกลุ่มชนชาวไทยอยู่ในอำเภอรัฐประเทศ

๒. ศึกษาขนบธรรมเนียมประเพณี ความเชื่อ ศาสนา ศิลปวัฒนธรรมของชาวไทยอยู่ในอำเภอรัฐประเทศ

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ใช้วิธีการทางประวัติศาสตร์เป็นหลัก ด้วยการวิเคราะห์ข้อมูลจากเอกสารและการสัมภาษณ์ โดยอาศัยหลักฐานข้อมูล ดังนี้

๑. ข้อมูลทางเอกสาร ใช้หลักฐานข้อมูล ๒ ประเภท คือ

๑.๑ แหล่งข้อมูลปฐมภูมิ ได้แก่ เอกสารทางราชการ หนังสือพิมพ์ท้องถิ่น เอกสารสิ่งตีพิมพ์

๑.๒ แหล่งข้อมูลทุติยภูมิ ได้แก่ หนังสือ วารสารต่าง ๆ ของทางราชการและเอกชน

๒. การสัมภาษณ์

๓. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยใช้แบบสัมภาษณ์ทั้งแบบที่มีโครงสร้างและไม่มีโครงสร้าง

๔. วิธีเก็บข้อมูล

๔.๑ การสอบถาม การสัมภาษณ์

๔.๒ การสำรวจ การสังเกตการณ์

๔.๓ การบันทึกเสียง การบันทึกภาพ

๔.๔ เก็บตัวอย่างของจริง

๔.๕ ทำการสัมภาษณ์บุคคลร่วมสมัย ได้แก่ ชาวไทยอยู่ในอำเภอรัฐประเทศและตามท้องถิ่นต่าง ๆ ที่กำหนดไว้ รวมทั้งเจ้าหน้าที่ทางราชการและผู้เกี่ยวข้องที่อยู่ในเหตุการณ์ในช่วงทำการวิจัยที่สามารถจะให้ข้อเท็จจริง

๕. การวิเคราะห์ข้อมูลและการเสนอผลการศึกษาวิจัย ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลจากการรวบรวมข้อมูลต่าง ๆ จากแหล่งข้อมูลตามที่กำหนดไว้และเรียบเรียงผลการศึกษา โดยเสนอผลงานในการศึกษาแบบพรรณนาวิเคราะห์

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ชาวไทญ้อในอำเภออรุณประเทศ จังหวัดสระแก้ว เป็นชาวไทญ้อกลุ่มดั้งเดิมที่อพยพมาจากเวียงจันทน์และท่าอุเทน มาอยู่ในเขตประเทศกัมพูชา เมื่อปี พ.ศ. ๒๓๗๖ ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๓ แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ บริเวณบ้านกูปใหญ่ กูปน้อย อรุณเก่า(อรุณจ๊ะ) ต่อมาเกิดปัญหาเรื่องดินแดนจึงอพยพเข้ามาอยู่ตามแนวชายแดนไทย - กัมพูชา ในตำบลคลองน้ำใส เมืองฝ้าย ท่าข้าม ผ่านศึก และในเขตเทศบาล

ชาวไทญ้อในอำเภออรุณประเทศ โดยเฉพาะในตำบลคลองน้ำใส ยังสืบสานวัฒนธรรมประเพณีดั้งเดิมของกลุ่มชนตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันอย่างเหนียวแน่น ไม่ว่าจะเป็นขนบธรรมเนียมโบราณ ประเพณีที่เกี่ยวกับวิถีชีวิต ความเชื่อต่าง ๆ มาจนถึงปัจจุบัน

วิถีชีวิตชาวไทญ้อ

ชาวไทญ้อก็คือ กลุ่มชาติพันธุ์ไท - ลาว ตระกูลหนึ่งที่อพยพมาจากริมฝั่งแม่น้ำโขง เข้ามาตั้งถิ่นฐานในประเทศกัมพูชาและท้ายสุดก็เข้ามาอยู่ในบริเวณชายแดนไทย - กัมพูชา ทางด้านตะวันออก

วัฒนธรรม ประเพณี ความเชื่อต่าง ๆ ของไทญ้อในอำเภออรุณประเทศคล้ายคลึงกับชาวไท - ลาว จะแตกต่างกันบ้างในด้านภาษาพูดสำเนียงในการออกเสียง

ลักษณะทางสังคมของชาวญ้อ เป็นสังคมชนบท มีครอบครัวขนาดใหญ่หรือครอบครัวขยาย ในสังคมมีความสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิด และมีการช่วยเหลือซึ่งกันและกันเป็นอย่างดี

เศรษฐกิจ การประกอบอาชีพที่สำคัญคือการเพาะปลูก เลี้ยงสัตว์และทอผ้า ส่วนใหญ่เป็นการผลิตเพื่อบริโภคในครัวเรือน ยกเว้น การทำไร่

การดำรงชีวิต ชาวไทญ้อมีรูปแบบในการดำรงชีวิตคล้ายกับชาวไท - ลาวโดยทั่วไปที่จะแตกต่างกันบ้างก็คือ ภาษาพูดดังที่ได้กล่าวไปแล้ว ภาษาญ้อไม่มีภาษาเขียนมีเพียงภาษาพูด

เท่านั้น ส่วนการแต่งกาย จะแต่งกายแตกต่างกันตามกาลเทศะ โอกาส เทศและวัย ด้านอาหาร การกินชาวไทยอยู่ในอำเภออรัญประเทศรับประทานข้าวเจ้าเป็นอาหารหลัก ส่วนกับข้าวก็คงคล้ายกับชาวไทย - ลาว โดยทั่วไป

การเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรม

๑. การเปลี่ยนแปลงในสถาบันครอบครัว ครอบครัวชาวไทยในตำบลคลองน้ำใสเป็นแบบผัวเดียวเมียเดียว ลามีเป็นผู้นำครอบครัว ลักษณะดังกล่าวนี้ยังคงอยู่ในปัจจุบัน บ้านเรือนในอดีตอยู่กันเป็นกลุ่ม ๆ เป็นบ้านไม้มุงสังกะสี ต่อมาเปลี่ยนเป็นบ้านมุงกระเบื้องหรือบ้านครึ่งตึกครึ่งไม้ เครื่องมือเครื่องใช้ในบ้านในอดีตมีหลายอย่างที่เลิกใช้ หนึ่งเดียวกับการใช้เครื่องมืออุปกรณ์สมัยใหม่ โดยเฉพาะเครื่องไฟฟ้าและเครื่องจักรกลมีเป็นจำนวนมาก การแต่งงานแบบดั้งเดิมคือการผูกข้อมือ การสู่ขวัญคนน้อยลงใช้การแต่งงานแบบใหม่เข้ามาแทนที่ เริ่มตั้งแต่การแจกการ์ดเชิญ การรดน้ำ การผูกข้อมือ การกินเลี้ยงแบบโต๊ะจีน ด้านการประกอบอาชีพการทำเกษตรลดน้อยลง มีการเข้ามาทำงานในกรุงเทพฯ ฯ หรือในเขตอุตสาหกรรมมากขึ้น ขนาดของครอบครัวเล็กลง เดิมมีลูกเฉลี่ยครอบครัวละ ๕ - ๖ คน ปัจจุบันเป็นประมาณ ๒ - ๓ คน เนื่องจากการวางแผนครอบครัวได้ผล บทบาทในการอบรมเลี้ยงดูของพ่อแม่ลดลงในขณะที่โรงเรียนมีบทบาทมากขึ้น มีการยอมรับการแต่งงานกับคนนอกกลุ่มชนมากขึ้น ความสัมพันธ์ระหว่างเครือญาติยังคงอยู่ แต่ความใกล้ชิดน้อยกว่าในอดีต

๒. การเปลี่ยนแปลงในสถาบันการศึกษา . ในตำบลคลองน้ำใสมีโรงเรียน ๕ โรงเรียน โรงเรียนประจำตำบลคือ โรงเรียน อ.พ.ป.คลองน้ำใส มีชั้นเรียนตั้งแต่ อนุบาลถึงชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๓ เป็นโรงเรียนขยายโอกาสนอกนั้นเป็นโรงเรียนของหมู่บ้าน เช่น โรงเรียนแสนสุข โรงเรียนบ้านจัดสรรสามัคคี โรงเรียนบ้านเขาน้อย และโรงเรียนบ้านกุดหิน ปัจจุบันเด็กในตำบลคลองน้ำใสมีโอกาสได้เรียนตามเกณฑ์การศึกษาภาคบังคับทุกคน หลังจากจบระดับประถมศึกษาแล้วในอดีตมีเด็กมีเด็กบางคนที่มีโอกาสเรียนต่อในระดับมัธยมศึกษาน้อย แต่ในปัจจุบันประมาณ ๗๐ - ๘๐% ได้เรียนต่อในระดับมัธยม ซึ่งถือว่าสูงกว่าในอดีตมาก ภาษาที่ใช้ในตำบลคลองน้ำใสยังคงใช้ภาษาถิ่นเหมือนเดิมเปลี่ยนแปลงใน

๓. การเปลี่ยนแปลงในสถาบันสาธารณสุข การรักษาพยาบาลในอดีตส่วนใหญ่รักษาพยาบาลกันเองโดยอาศัยสมุนไพร โสยาศาสตร์ หมอพื้นบ้าน โรคที่เป็นกันมากคือโรคไข้มาเลเรีย และโรคท้องร่วง การคลอดบุตรทำโดยหมอตำแย แต่ในปัจจุบันมีสถานีสธารณสุข

ตำบลและมีเจ้าหน้าที่อาสาสมัครชั้นมูลฐานขึ้นที่ตำบลคลองน้ำใส การคลอดบุตรในปัจจุบันนิยมไปคลอดที่โรงพยาบาลในอำเภอ การคุมกำเนิดเป็นที่แพร่หลายทำให้จำนวนการมีบุตรของชาวญ้อลดลง และมีส้มตำใช้ทุกบ้าน น้ำเพื่อการบริโภคเดิมใช้น้ำฝนและน้ำจากห้วยจากคลอง ในปัจจุบันมีระบบน้ำประปาหมู่บ้านและน้ำบาดาลใช้

สถาบันความเชื่อและประเพณี

ชาวไทญ้อนับถือพุทธศาสนาและมีความเชื่อในเรื่องผี ดังนั้นความเชื่อของชาวไทญ้อจึงอยู่ในลักษณะ ผีปนพุทธ หรือพุทธแบบผี พิธีกรรมต่าง ๆ ในวิถีชีวิตชุมชนมักเกี่ยวข้องกับกรไหว้ผีมาก งานประเพณีต่าง ๆ ในอดีตทำอย่างจริงจังเพราะคนส่วนใหญ่ในอดีตให้ความสำคัญ ปัจจุบันสภาพดังกล่าวเปลี่ยนไป การประกอบพิธีต่าง ๆ ทำเพื่อรักษาประเพณีให้คงไว้ ซึ่งส่วนใหญ่จะทำในกลุ่มผู้สูงอายุ

สถาบันพักผ่อนหย่อนใจ

ในอดีตการพักผ่อนหย่อนใจจะอยู่ในช่วงเทศกาลหรืองานประเพณี เมื่อประเพณีลดความสำคัญลง ผู้คนให้ความร่วมมือในงานประเพณีน้อยลง งานประเพณีจึงมิใช่แหล่งสำคัญของการพักผ่อนหย่อนใจอีกต่อไป

ผลกระทบอันเกิดจากการเปลี่ยนแปลงของสังคมและวัฒนธรรม

๑. การปฏิบัติต่อกันในครอบครัว บทบาทของครอบครัวเปลี่ยนไป มีการออกไปประกอบอาชีพนอกชุมชนมากขึ้น การอยู่ร่วมกันในครอบครัวน้อยลง การอบรมเลี้ยงดูโรงเรียนจะมีบทบาทมากขึ้น เด็ก ๆ แยกจากพ่อแม่เร็วขึ้น การออกนอกบ้านหนุ่มสาวไปกันเอง แทนที่จะไปกับพ่อแม่เช่นในอดีต

๒. การประกอบอาชีพ เดิมส่วนใหญ่ทำนาทำไร่ อยู่ในชุมชนหรือละแวกใกล้เคียง ปัจจุบันทำนาทำไร่ลดลง แต่จะเข้าไปค้าขายและรับจ้างทำงานในเมืองมากขึ้น

๓. การเคารพเชื่อฟังผู้อาวุโส โอกาสที่เด็ก ๆ ได้อยู่กับผู้ใหญ่บ่อยลง เด็กได้มีโอกาสเรียนหนังสือมากขึ้น ได้รับข้อมูลข่าวสารจากสื่อต่าง ๆ แทนที่จะได้จากผู้ใหญ่ ทำให้เด็กมีความมั่นใจในตัวเองมากขึ้น ยึดถือความคิดของผู้ใหญ่น้อยลง จนดูเหมือนว่าขาดการเชื่อฟังผู้ใหญ่ ขาดความเคารพอาวุโส

๔. ภาษาพูด ชาวไทญ้อในอำเภอรัตนบุรีวันจะพูดภาษาญ้อน้อยลง เด็กรุ่นใหม่ฟังภาษาญ้อได้แต่พูดภาษาญ้อไม่ได้ซึ่งต่างกับชาวไทญ้อที่ตำบลคลองน้ำใสที่ยังพูดภาษาญ้อในชีวิตประจำวัน

๕. ความสะดวกสบายในการดำรงชีวิต การสื่อสารคมนาคมสะดวกขึ้น การมีเทคโนโลยีใหม่ ๆ ช่วยทำงาน หรืออำนวยความสะดวกในชีวิตความเป็นอยู่ การมีโอกาสรับข่าวสารจากสื่อมวลชนที่เข้าถึง ได้แก่ โทรทัศน์ วิทยุ โทรศัพท์ หนังสือพิมพ์ ทำให้มีความสะดวกสบายมากขึ้น

๖. คุณภาพชีวิต เด็ก ๆ ได้รับการศึกษาอย่างทั่วถึงและมีระดับสูงขึ้น อัตราการเรียนต่อสูงขึ้น การยอมรับสิ่งใหม่เป็นไปได้ง่าย เพราะมีการติดต่อกับคนภายนอกมากขึ้น มีโลกทัศน์ที่กว้างขึ้น มีการวางแผนครอบครัว ทำให้จำนวนคนในครอบครัวไม่มากเกินไป อยู่ในภาวะที่จะสามารถดำเนินชีวิตครอบครัวได้อย่างราบรื่นและมีความสุข

๗. การแต่งงานข้ามเชื้อชาติ ได้รับการยอมรับอยู่บ้างแต่ไม่มากนัก ส่วนใหญ่ชาวไทญ้อจะแต่งงานกับคนไทย หรือไท - ลาว มากกว่าคนชาติอื่น และพิธีกรรมนอกจากจะจัดแบบไทญ้อแล้ว ยังจัดแบบไทยคือมีพุทธศาสนาเข้าไปเกี่ยวข้อง และอาจมีการกินเลี้ยงแบบโต๊ะจีนเข้ามาผสมอยู่ด้วย

๘. การเกิดปัญหาสังคมในหมู่บ้าน แม้มีการติดต่อกับคนจากชุมชนอื่น และมีจำนวนประชากรที่เพิ่มมากขึ้น ชาวไทญ้อยังสงบ รักสันติ มีความสามัคคีเหมือนเดิม หรือถ้ามีเหตุทำให้เกิดความขัดแย้งต่าง ๆ ในชุมชน ก็จะทำให้ผู้อาวุโสหรือผู้ใหญ่ในหมู่บ้านที่กลุ่มชนนับถือเป็นผู้ตัดสินให้

บรรณานุกรม

ก. ผู้ให้ข้อมูล

นายกมล	แก้วเกษม	อายุ	๖๘	ปี
นายคำ	เชื้อคำสี	อายุ	๗๓	ปี
นายจำรูญ	รุณสีงาม	อายุ	๖๐	ปี
นายเดช	สะพาน	อายุ	๕๘	ปี
นางต้น	แกมนิล	อายุ	๖๑	ปี
นางตัว	โสมสวี	อายุ	๗๐	ปี
นายชมเชย	ไสหิน	อายุ	๖๕	ปี
นายชูชีพ	จันทร์ทรัพย์	อายุ	๕๔	ปี
นางถาวร	เกตชุม	อายุ	๖๕	ปี
นายทวี	พลอยมาลี	อายุ	๔๔	ปี
นายทา	บุญเจือ	อายุ	๖๗	ปี
นางทิวา	เกษจำรูญ	อายุ	๕๒	ปี
นายทุมมา	เกตชุม	อายุ	๖๑	ปี
นางน้อย	ถนอมผิว	อายุ	๕๘	ปี
นางบัว	เกษชม	อายุ	๘๙	ปี
นางบุคสี	นิมิตรสุข	อายุ	๗๐	ปี
นายบุญมา	เชื้อวงศ์	อายุ	๗๕	ปี
นายปา	การหนองใหญ่	อายุ	๗๗	ปี
นายพรมมา	แก้วโกมล	อายุ	๔๗	ปี
นายพันธ์	เกตศรี	อายุ	๖๔	ปี
นายวินัย	เกษจำรูญ	อายุ	๔๖	ปี
นางสง่า	รุณสีงาม	อายุ	๘๒	ปี
นายสวัสดิ์	วังไพร	อายุ	๖๓	ปี
นายสาย	วังไพร	อายุ	๘๓	ปี
นายสิงห์	จันทร์เคลื่อน	อายุ	๖๙	ปี

บรรณานุกรม (ต่อ)

นายสีทา	บัวคำศรี	อายุ	๖๓	ปี
นายสังคม	สุธา	อายุ	๖๐	ปี
นายสำฤทธิ์	บัวคำ	อายุ	๕๕	ปี
นายแสวง	เกษจำรูญ	อายุ	๖๐	ปี
นายสุทัต	แก้วสมบัติ	อายุ	๕๙	ปี
นางสุรียา	หุ่นประการ	อายุ	๖๐	ปี
นางสุบัญญัติ	หมื่นมะเรง	อายุ	๕๔	ปี
นางสุมน	พลอยมาลี	อายุ	๔๖	ปี
นายเหลือ	เพิ่มจรัส	อายุ	๗๒	ปี
นายหัต	เกตุศรี	อายุ	๗๑	ปี
นางอ่อนจันทร์	บัวกลีบ	อายุ	๗๐	ปี
นายอารี	พลอยมาลี	อายุ	๖๒	ปี
น.ส.อำพรประสิทธิ์	แกมนิล	อายุ	๒๘	ปี
นายแย	เกตุขม	อายุ	๖๖	ปี

พระครูวิชิตเขมากร เจ้าอาวาสวัดหลวงอรัญญ อำเภออรัญประเทศ

ข. เอกสาร

ข้าราชการพลเรือน ตำรวจ ทหาร กองบัญชาการปราบปรามคอมมิวนิสต์. ชาติวงศ์
วิทยาว่าด้วยชนเผ่าต่าง ๆ ในประเทศไทย. พิมพ์เป็นอนุสรณ์ในงานพระราชทาน
 เพลิดเพลินพลเอกบริบูรณ์ จุละจารัตน์. พระนคร : โรงพิมพ์อักษรเจริญทัศน์, ๒๕๐๙
 จำรูญ พัฒนศร. ประวัติเมืองอรัญ (ตอนที่ ๑). ปราจีนบุรี : โรงพิมพ์ประเสริฐศิริ
 ๒๕๒๑, หน้า ๖

ของคุณ หงส์พันธ์. "กลุ่มชาติพันธุ์และภาษาแถบกลุ่มแม่น้ำโขงของประเทศไทย."

มูมั่งอีสาน. สกลนคร : สกลนครการพิมพ์, ๒๕๒๒, หน้า ๗ - ๘.

ของคุณ หงส์พันธ์. ภาษาถิ่นแถบภูพาน. พระนคร : โรงพิมพ์กรมศาสนา, ๒๕๑๙